

Tro som hjemlengsel

En analyse av hjemkomstmotivet i Henri Nouwens kristne spiritualitet

Spesialavhandling Cand.theol.

AVH 504

Høsten 2012

Kandidat: Margrete Hjulstad

Veileder: Professor Leif Gunnar Engedal

Rembrandt: *Den fortapte sønns hjemkomst*, 1668

Picasso, Pablo: *Les Demoiselles d'Avignon*, 1907

Det Teologiske Menighetsfakultet

Forord

Dette ble en seier! Hvordan det?

Fordi mange år med teologiske studier er snart tilbakelagt. Avhandlingen er levert. Mange ganger lurte jeg på om det var mulig å komme så langt. Så er dagen der, en gledens dag.

Gleden er ikke bare over å være ferdig med et krevende arbeide, men det er en glede over å ha fått tid og rom til å arbeide med et selvvalgt tema som har engasjert og beveget meg. Dette er dagen hvor jeg føler stor taknemlighet.

Kongsberg, den 20. august 2012

Margrete Hjulstad

Innholdsfortegnelse

I Innledning	5
A: Problemstilling	5
B: Hvorfor Nouwen?	5
II Materiale og metode	6
A: Materiale	6
B: Metode	7
1) Generelt om Gadammers hermeneutiske metode	7
a) Fordommer	9
b) Helhetsforståelse	10
c) Den hermeneutiske sirkel	10
2) Metoder i studiet av kristen spiritualitet.	11
a) Teologisk tilnærming/metode	12
b) Den historiske metode	12
c) Den antropologiske metode	13
d) Interpretasjon, hermeneutisk metode	13
3) Hva er det en studerer når en studerer kristen spiritualitet?	14
III Hoveddelen	16
A: Biografi	16
B: Beskrivelse av arbeidsmåten ved analysen av Nouwens bøker	22
C: Analyse av boken: <i>Å søke en helhet</i>, originaltittel: <i>Reaching Out</i>	24

1) Ensomheten	25
2) Gjestfrihet	27
3) Bønn	27
D: Analyse av boken: <i>The Return of the Prodigal Son. A Story of a Homecoming</i>	29
1) Den yngste bortkomne sønnen	31
2) Den eldste hjemmeværende sønnen	34
3) Maleriets farsskikkelse	37
a) Hendene	37
b) Sorg	42
c) Tilgivelse	42
d) Generøsitet	42
E: Om det hellige	43
F: Teologi	45
G: Homoseksualiteten	48
IV Drøftingsdelen	51
A: Teologien	51
B: Nouwens møte med Rembrandts fremstilling av faren sett i et religionspsykologisk perspektiv	53
C: Rembrandts maleri, Nouwen og Picasso	56
V Avslutning	59
Litteratur	61

I Innledning

A: Problemstilling

Henri J.M. Nouwen var teolog, prest, psykolog, professor, lærer, sjelesørger og forfatter. Mange roller, han var svært god i dem alle. Samtidig var han et menneske. Mennesket Henri Nouwen slet med å leve opp til alle de vellykkede rollene han var en del av. Han var en lengtende person. Han lengtet etter fellesskap med mennesker og med Gud, han lengtet etter et sted han kunne føle at han var hjemme, han lengtet etter at noen kunne elske ham ubetinget og han lengtet etter å være hjemme hos Gud. Denne lengselen omsatte han i bøker. Han skrev intenst og sant om de tanker han selv slet med. Han ville så gjerne føre andre mennesker inn i sin kristne spiritualitet. Over førti bøker ble det, oversatt til mange språk. De fleste handlet om hva det innebærer å leve et kristent åndelig liv. Lenger ut i avhandlingen vil det bli beskrevet hva kristen spiritualitet innebærer. Her vil jeg fortelle hvilke bøker jeg har valgt som utgangspunkt for mitt arbeide med Nouwen og hvorfor.

Tittelen på avhandlingen er: Tro som hjemlengsel. En analyse av hjemkomstmotivet i Henri Nouwens kristne spiritualitet.

Bøkene jeg tar utgangspunkt i er *Reaching Out*, i norsk oversettelse: *Å søke en helhet*. Boken kom ut i 1975 og ble oversatt til norsk i 2006. I forordet står det at å søke etter åndelig helhet er en tredelt bevegelse: Vi må strekke hendene ut mot vårt innerste selv, mot våre medmennesker og mot Gud. Boken regnes for å være en åndelig klassiker fra moderne tid. Her trekker Nouwen oss inn i spørsmålet: Hva vil det si å leve et liv i Jesu Kristi ånd? Den andre boken jeg analyserer skrev Nouwen nesten tjue år senere, i 1992. Originaltittelen er:

The Return of The Prodigal Son. A Story of a homecoming. Den ble oversatt til norsk i 2006: *Den bortkomne sønn vender hjem.* I denne boken reflekterer forfatteren over hjemkomsten. Hva betyr det å komme hjem. Disse to bøkene gir materiale for å stille spørsmålene: *Hvilket innhold har hjemkomstmotivet? Er det en utvikling både menneskelig og åndelig i Henri Nouwens vei mot målet hjemkomst?* Dette er avhandlingens problemstilling.

B: Hvorfor Nouwen?

Flere har spurt, hvorfor har valget falt på Henri Nouwen?

Det hele begynte med et sterkt møte med Henri Nouwens bok: *The Return of the Prodigal Son. A Story of a Homecoming* eller *Den bortkomne sønn vender hjem* i norsk oversettelse. Boken fikk jeg som gave, jeg hadde aldri hørt om Nouwen tidligere, eller tenkt særlig over dette som handler om kristen spiritualitet. Bokens tittel talte umiddelbart til meg. Det skyldes at Luk 15 alltid har betydd mye for min egen forståelse av Guds tilgivende kjærlighet. Nouwens bok åpnet flere nye perspektiver for meg fordi jeg fikk følge Nouwens tilnærming til liknelsen via Rembrandts bilde. Derfra utviklet interessen seg til å bli nysgjerrig på mer av hans forfatterskap og interesse for Nouwens kristne spiritualitet. Nouwens bøker om emnet utgjør et sentralt forfatterskap og han er mye lest i USA, men også i Europa. For meg ble møtet med boken *Den bortkomne sønn vender hjem* et eksistensielt møte. Dette bygger bro over til det som er viktig, nemlig Henri Nouwens forståelse og fortolkning av den kristne spiritualitet.

II Materiale og metode

A: Materiale

Grunnlaget for denne avhandlingen bygger hovedsakelig på to bøker av Henri J.M. Nouwen, nemlig: *Reaching out* 1975, men i norsk oversettelse: *Å søke en helhet* 2006, dessuten boken: *The Return of The Prodigal Son. A Story of a homecoming* 1992, også i norsk oversettelse: *Den bortkomne sønn vender hjem* 2006.

Jeg skal se på Henri Nouwens livs-og trosprosjekt med utgangspunkt i motivet *hjemkomst* slik dette kommer til uttrykk i hans forfatterskap. Henri Nouwen har et omfattende forfatterskap bak seg med over førti ulike titler. Hovedsakelig har han skrevet om kristen

spiritualitet. Dette har han gjort på en inderlig og nær måte. Han ga mye av sitt eget liv inn i bøkene og nådde på denne måten lett inn til sine lesere som kjente sitt eget strev igjen i hans bøker. Det vil mest bli referert til de ovennevnte bøker i denne fremstillingen, men av og til noe fra andre bøker om samme emne. For øvrig har jeg benyttet meg av sekundærlitteratur hvor Michael Fords biografi: *Wounded healer* er den jeg viser hyppigst til. Dessuten har jeg benyttet Deirdre La Noues: *The Spiritual Legacy of Henri Nouwen*. De øvrige bøkene jeg støtter meg til i dette arbeidet vil jeg orientere om underveis, det vil også være tydelige referanser og en komplett litteraturliste bakerst i avhandlingen. Problemstillingen lyder slik: *Hvilket innhold har hjemkomstmotivet? Er det en utvikling både menneskelig og åndelig i Henri Nouwens vei mot målet hjemkomst?*

Ut i fra dette valget av problemstilling blir min avhandling et kritisk litteraturstudium av et forfatterskap om kristen spiritualitet.

B: Metode

Fremstillingen av metode vil bli forholdsvis omfattende. Grunnen til det, er at jeg fant Jon Wetlesens gjennomgang av Gadammers hermeneutikk svært anvendbar for min tilnærming til Henri Nouwens forfatterskap. Jeg har også støttet meg til Espen Schaannings artikkel «Hans-Georg Gadamer» i Trond Berg Eriksen (red.): *Vestens Tenkere*, Bind 3, Oslo 1993.

I tillegg ble det nødvendig å se litt på metodestudiet av kristen spiritualitet. Dette fordi Henri Nouwens livsoppgave var å formidle hva han mente et kristent åndelig liv måtte innebære. Her har jeg hovedsakelig benyttet meg av deler av det som Leif Gunnar Engedal og også Michael Downey har skrevet om temaet.

1) Generelt om Gadammers hermeneutiske metode

Her gir jeg en redegjørelse for Gadammers hermeneutikk samtidig som jeg forsøker å se mitt arbeid med Henri Nouwens tekster inn i denne måten å nærme meg dem på. «Hvordan får man en tekst i tale i lys av Gadammers hermeneutikk?» slik åpner Wetlesen sin redegjørelse. Dette «å få en tekst i tale» er helt sentralt hos Gadamer. Likedan spørsmålet: «hvordan er forståelse mulig?» («Wetlesen 1983:219)

Kant ønsket å klargjøre mulighetsbetingelsene for naturvitenskapelig erkjennelse, og Gadamer spør etter mulighetsbetingelser for forståelse. Gadamer ser forståelse som et

strukturtrekk ved den menneskelige væremåte. Dette bestemmer da hele møtet mellom teksten og det forstående menneske. Gadamer bruker kunsterfaringen for å forklare seg.

I verket *Vestens tenkere* har Espen Schaanning skrevet om Gadamers bruk av kunsterfaringen for å forklare sin “forståelse” av tekster. Gadamer sammenlikner kunsterfaringen med et spill. Å spille er å ta sjanser, utsette seg for risiko, sette seg “på spill”. Ettersom en innforliver seg i spillet, så vil det skje at spillet spiller med spillerne til slutt. Altså, spillets subjekt (den utøvende part) er ikke spillerne, men spillet selv. Slik spiller kunstverket med mottakeren. Det skjer en forvandling med ham. Etter kunsterfaringen er han ikke lenger den han var forut for kunsterfaringen. Gadamer sier at det som forandrer ham, ikke er opplevelsen. Det som forandrer ham, er sannhetserkjennelse. Kunsten vil si noe. Den avdekker noe som tidligere var skjult. (Schaanning 1993:317)

Det som her er beskrevet kan gå rett inn i mitt eget møte med Henri Nouwens tekster. Det er lett å se på Henri Nouwens møte med Rembrandts maleri «Den fortapte sønns hjemkomst» at Nouwens sannhetserkjennelse førte til at han skrev boken « Den bortkomne sønn vender hjem». Møtet med bildet, eller teksten, vil handle med mennesket og gjøre vedkommende til en litt annen enn han eller hun var forut for dette møtet. Dette vil, som nevnt, også skje under lesingen og arbeidet med Henri Nouwens forfatterskap.

Det er viktig å være klar over skillet mellom metodologisk eller historisk hermeneutikk og filosofisk hermeneutikk. Førstnevnte anser Gadamer for å være en sekundær form for forståelse. Dette fordi metoden antar at tekstens mening enten er den mening avsenderen hadde da teksten ble til, eller meningen er slik bestemte mottakere opplever den. Det som blir galt her, ifølge Gadamer, er at selve saken går tapt.

Schaanning skriver at Gadamer sier at han ikke er primært interessert i en metode for interpretasjon, men ønsker å gjenoppvekke forholdet til tekstens sannhetsinnhold, altså selve saken.

En filosofisk hermeneutiker vil øke sin forståelse for hva forståelse er. Gadamers tese: “Forståelse må ikke bare tenkes som en handling som subjektiviteten utøver, men som et uttrykk i en overleveringstjeneste hvor fortid og nåtid hele tiden formidles.” Den fortidige horisonten smelter sammen med den nåtidige. (Schaanning 1993:320)

Wetlesen skriver om Gadamer at han hevder at den hermeneutiske erfaring er en negativ erfaring (Wetlesen 1983:223). Dette er en litt overraskende måte å si det på, men den er dekkende. Grunnen til at det kan sies sånn er at han hevder at den hermeneutiske erfaring ikke først og fremst er en bekreftelse på noe man antok på forhånd, men tvert imot en avkrefteelse.

Her er vi ved en kjerne: saken er annerledes enn antatt. Den innsikten man har er foreløpig og kan bli totalt forandret i lys av nye erfaringer.

Et eksempel på at en tekst strider mot ens egne fordommer, var mitt møte med Nouwens forståelse av Luk 15. Rembrandts maleri hadde åpnet nye sider ved Nouwens forståelse av liknelsen om “Den bortkomne sønnen”. Nouwens forståelse av den eldste og hjemmeværende sønnens situasjon, hans form for bortkommenhet, var en innsikt han fikk i møte med kunsten. I tekst videreførte Nouwen dette til meg. Dette igjen gjorde noe med forståelsen av temaet for min avhandling om “hjemkomst”. Denne nye forståelsen åpnet for flere dimensjoner ved begrepet “hjemkomst”.

Det er nødvendig å forklare nærmere Gadamer's bruk av begrepet *fordom*. En fordom er en dom om saken som ikke sammenfaller med saken selv. Dette er en forutforståelse som man møter saken med, men saken viser seg å være annerledes enn antatt, men hvordan er den egentlig? (Wetlesen 1983:223). Gadamer løser dette gjennom samtale med teksten.

Det hermeneutiske fenomen kommer tydelig frem der hvor mennesker samtaler om en sak og tar for gitt at de har en gjensidig forståelse av saken. “Et hermeneutisk spørsmål reises i det øyeblikk den ene part ikke er enig i eller forstår hva den andre sier (...) Den hermeneutiske oppgave blir nå å gjenopprette gjensidig forståelse og enighet. Midle til dette formål er samtalen forstått som en prosess” (...). (Wetlesen 1983:224).

Gadamer snakker om ekte spørsmål. Han mener med det at en ikke vet svaret på forhånd. Det samme kan sies om en ekte samtale, partene vet ikke svaret på det spørsmålet de samtaler om. Ved å hjelpe hverandre etableres en ny felles sannhet gjennom samtalen. Det avgjørende hermeneutiske resultat er at deltakerne ikke er de samme før og etter en slik samtale, men gjennomgår en forvandling” (Wetlesen 1983:225).

Viktig er det også om spørsmålet er riktig stilt. Det kan avgjøres mot at det er klart hva de mulige svaralternativene er. Kan en ikke bedømme dette klart, så kalles det et “skjevt spørsmål”, og det frembringer ingen bestemt avgjørelse.

Jeg stiller et spørsmål til Nouwens forfatterskap hvor jeg ikke vet svaret på forhånd. Slik spørsmål anser Gadamer som et vilkår for *ekte samtale* med teksten. “Et *ekte spørsmål* er stilt innenfor en horisont hvor ett av svaralternativene er spørsmålsstillerens fordom av saken, samtidig som spørsmålsstilleren ikke har noen formening om at hans fordom er sann eller gyldig. Spørsmålet er derfor åpent” (Wetlesen 1983:225).

Min fordom, eller forforståelse, er at jeg tror på en utvikling hos Henri Nouwen mot målet “hjemkomst” både på det åndelige og menneskelige plan. Men det kan være andre svar på

dette. Bare en grundig undersøkelse hvor mine funn begrunner antakelsen, kan gi svar. Det er trolig mest sannsynlig at her finner jeg flere svar som kan nyansere bildet jeg har på forhånd.

a) Fordommer

Gadamer snakker om fordommer, eller forforståelse, som en betingelse både for å stille spørsmål og for å begrunne svaret. “Spørsmålet reises i spenningsfeltet mellom ens fordom og det som taler mot den” (Wetlesen 1983:226).

Som nevnt ovenfor er ens egen fordom, eller forforståelse, en betingelse for å komme i gang med forståelse av en tekst. En tar utgangspunkt i premisser som er allment godtatt og som godtas uten begrunnelse inntil videre. Dette fungerer som vilkår for andre begrunnelser.

b) Helhetsforståelse

Helhetsforståelsen av en tekst er en forforståelse. En slik forforståelse er en forutsetning for forståelsen av tekstens deler. Min forståelse av Henri Nouwens tekster er at han leter og lengter etter “å komme hjem”. Denne “hjemkomsten” har flere dimensjoner både menneskelig og åndelig, derfor våger jeg å tematisere den saken jeg skal undersøke som “Hjemkomst”.

Min helhetsforståelse av Henri Nouwens livs- og trosprosjekt har med andre ord “Hjemkomst” som sitt hovedtema!

Her nærmer forståelsen seg, metodisk sett, en hypotetisk deduktiv metode. Gadamer godtar dette innenfor teksttolkning fordi dette hjelper til å få litt kontroll. Det er snakk om å bevisstgjøre sin forståelse ved å formulere den som en etterprøvable hypotese. Det er mulig å stille andre spørsmål til samme tekst og få andre svar som er like sanne (Wetlesen 1983:236).

Jon Wettlesen skriver om Gadamer at han, som Popper, anser falsifiserbarhet som en fordelaktig egenskap ved en hypotese. De fordommer en har må settes på spill, for det er gjennom motstand at det skjer en hermeneutisk erfaring. Viktig er det å være klar over at endelig verifikasjon ikke kan komme på tale innenfor et humanistisk arbeid, men større eller mindre bekreftelse er mulig (Wetlesen 1983:237). Her må også mine forutsetninger ligge.

Den forståelsen som har funnet sted og den forvandling som har skjedd i møtet med kunstverket eller teksten, kalles for læren om den hermeneutiske sirkel.

c) Den hermeneutiske sirkel

Tenker vi oss en sirkel, eller kanskje bedre en spiral hvor forståelsen skal vokse frem, kan vi med tanken ha den vestlige kultur som en tidlig kilde. Jon Wettelsen setter opp tre punkter med hensyn til hvordan dette kan forstås: "Sirkelen kan forstås som en empirisk beskrivelse av hvordan forståelse finner sted. Men den kan også forstås som en normativ anbefaling om hvordan man bør gå frem dersom man vil forstå noe, eller som en transcendent klargjøring av muligheten for å forstå noe" (Wetlesen 1983:235). Gadamer var tilhenger av den siste måten, den transcendentale.

Definisjonen av metoden er slik: "Den som vil forstå en tekst, må forstå delene ut fra helheten og helheten ut fra delene."

Denne måten å forstå tekst på oppleves dynamisk: "Det er interessant, som Gadamer betoner, nemlig at helhetsforståelsen er noe man foregriper" (Wetlesen 1983:235). Dette svarer helt til menneskets måte å oppfatte noe på. Helhetsforståelsen blir et slags hypotetisk utkast. Dette skjer på bakgrunn av andre antakelser som vi bare tar for gitt inntil videre.

Gadamer overfører samtalsituasjonen til tekster. Dermed blir teksten svar på et spørsmål. Da gjelder det å finne det spørsmål som teksten gir svar på. Hvor skal en ta utgangspunkt, Hva er spørsmålshorisonten? Er den forfatterens, mottakerens, kanskje ulike mottakere i forfatterens samtid, eller i ettertid, vår egen tid? Tar en dette som utgangspunkt, blir resultatet en deskriptiv og resepsjonshistorisk forskning. En slik forskning blir også nøytral og verdifri, og forskeren blir tilskuer og lever i brudd med den tradisjon han beskriver ifølge

Gadamer(Wetlesen 1983:228).

Derimot kan den filosofiske hermeneutikk tillate seg å stille aktuelle spørsmål til teksten. Her kan spørsmålene stilles innenfor mottakerens spørsmålshorisont, hvor han selv er mottaker.

"Dette innebærer at det spørsmål han stiller ikke behøver å ha vært kjent av tekstens opprinnelige forfatter (...) for teksten inneholder et system av antakelser som tillater visse implikasjoner og utelukker andre. Hvis disse implikasjonene er relevante for det spørsmål forskeren stiller, favoriserer de visse svarmuligheter fremfor andre, og dette er tilstrekkelig." (Wetlesen 1983:229).

Det som her er sitert vil være det ståsted jeg benytter meg av i min undersøkelse av Henri Nouwens forfatterskap.

Wetlesen skriver at mottakerens utlegninger og anvendelser av en tekst hører til tekstens virkningshistorie(Wetlesen1983:232). Herunder kommer min undersøkelse. I løpet av sin virkningshistorie blir teksten utlagt og anvendt innenfor stadig nye typer mottakerhorisonter, hvor en er min egen.

2) Metoder i studiet av kristen spiritualitet.

"Kristen spiritualitet er forankret i kirkens tro og vil leve i en stadig dialog med den kirkelige læretradisjonen. Men det er ikke læren eller tradisjonen som står i fokus, fokus er på erfaring og praksis, både i historisk og aktuelt perspektiv.(...) Den konkrete spiritualiteten tar alltid form i samspill mellom troserfaring, personlig egenart og gitt kultur." (Engedal 2003:54)

Fordi spiritualiteten er avhengig av ulike variabler (se ovenfor) vil derfor spiritualitetene opptre i forskjellige spiritualiteter alt etter de personlige og omliggende faktorer.

Engedal peker på noen anliggender som er viktige for utformingen av kristen spiritualitet:

- Fellesskapet i menigheten som sosialt og sakralt fellesskap. På denne måten hører spiritualitet og ekklesiologi sammen.
- Den konkrete hverdagsnære praksis som er kristosentrisk, det vil si at den næres av håpet om Gudsrikets fullendelse.
- Betydningen av stillhet i dyp bønn. Virkeligheten åpnes i bønnens relasjon til Gud og retter seg mot en selv, våre medmennesker og Gud.

a) Teologisk tilnærming/metode

Spiritualiteten forstått som en del av den praktiske teologi. Teologiske kategorier blir brukt for å undersøke praksis av kristen tro. Sentrale dogmer er aktuelle her, treenigheten, Kristus, kirke, sakramenter og nåden. Men forståelsen av dette er ikke dogmatisk og foreskrivende, som tidligere, men forstått som integrert og holistisk erfaring. Det er en dialektikk mellom teologi og spiritualitetens erfaring, teologien kan bedømme erfaringene og erfaringene kan strekke teologien (Downey1997:124f).

Kristen spiritualitet er praksisorientert og handlingsrettet med det dobbelte kjærlighetsbudet som motivasjonsskilde og handlingsrom. Derfor fremstår den som diakonal og misjonerende spiritualitet.(Engedal 2003:50f).

b) Den historiske metode

Den innebærer studier av dokumenter og tekster gjennom historien. Historisk metode blir brukt på tekster og arkeologiske funn. Fokus på mystisisme, helgener, åndelige skoler, bevegelser, slike som munkevesen og Vita Apostolica. Dette er alt sammen levd åndelig liv ikke kirkehistorie eller teologihistorie. Fokus er på historiske dokumenter, men det er viktig å være klar over at en ikke får tak i deres kontekst. Problemet ligger i antakelsen om at historiske tekster eller andre dokumenter gir adgang til aktuelle spirituelle erfaringer til personer eller grupper den gang. Men det gjør det ikke! Det er mer enn historiske dokumenter som må til for å virkelig forstå. Det som er viktig og positivt her er at metoden minner oss om at nåtidserfaringene ikke opptrer isolert (Downey1997:126f).

c) Den antropologiske metode

Den menneskelige erfaring som spirituell/åndelig erfaring er stoffet her. Selvtransendens i kunnskap, frihet og kjærlighet er strukturen og dynamikken. Autentisk menneskelig erfaring er åndelig erfaring. Åndeligheten karakteriserer oss som menneske. Antropologien ser på mennesket som åndelig, dette er et allment trekk og ikke nødvendigvis knyttet til religion.

Skal en studere spiritualitet må en se på alle sider av menneskelig erfaring. Dette gjør faget tverrkulturelt, interdisiplinært og interreligiøst. Tema er ikke spesielt kristen spiritualitet, men spiritualitet som sådan, derfor er det viktig å trekke inn bredest mulig erfaring. Dette er styrken ved den antropologiske metode, men svakheten er tendens til fri flyt. Det er behov for normativitet i kriteriene for hva som er verdifullt. Vår orientering er mot hva som er erfart i kristen søken etter Gud. Særlig viktig er spørsmålet om "self-implicating nature of studies in this field", som en ressurs for undersøkelsen(Downey 1997:128)

d) Interpretasjon, hermeneutisk metode

Det som sies om den hermeneutiske metode nedenfor er lært fra min gjennomgang av Wetlesens: Samtale med tekster i lys av Gadammers hermeneutikk, ovenfor(Wetlesen1983)

Det er her konsentrasjon på å forstå kristen spiritualitet som erfaring. Dette skjer gjennom tolkning og anvendelse. Metoden er å virkelig forstå, ikke bare abstrakt eller teoretisk, men omdannende/forvandlende. Tekst, kunst, musikk, personer, arkitekter, dans, riter osv. er fortolket slik at meningen blir forstått. Den overbevisning som driver denne metoden er at all

genuin forståelse er omdannende. Dermed gir metoden eksplisitt undersøkelse av hvorfor man studerer kristen spiritualitet: Ved å studere erfaringen, ved å tilegne seg, blir man forvandlet. Hermeneutikk er selve interpretasjonens natur.

Fordi spiritualitet/åndelig tradisjon og tekster er sett på som kilde til visdom har interpretasjonene skiftet fra andre metoder til hermeneutisk teori. Den spør: hvilken verden av mening er presentert her og hva for visdom er her tilgjengelig? Det som presenteres gjennom tekst og tradisjon kan ikke reduseres til hva vi vet kognitivt. Dette fordi kunnskapen utfordrer og forandrer oss. Kontemplativ tilnærming må supplere en intellektuell (Sheldrake 2005:15).

Tilnærmingen til teksten er engasjert kritisk dialog med teksten. Vi må, som før nevnt, være klar over at uansett hvor kjente vi er med ordene som brukes får vi ikke tak i det som ligger bak, erfaringene og antakelsene er annerledes enn våre. Vi er ikke opptatt av to tider uten kontakt med hverandre (forfatterens og vår egen), men med interpretasjonens historie i mellom!

Mulighetene som ligger i teksten utenom forfatterens originale konsept. Det finnes ingen *eneste* interpretasjon av en tekst. Et nytt aspekt duker opp hver gang teksten møter nye horisonter og spørsmål. Det er et møte med nye og rikere meninger for hver gang vi leser teksten. Dette kalles den hermeneutiske sirkel! (Wetlesen 1983:235)

Gadamer er komplimentert av Paul Ricoeur som poengterer hva distansen gir av muligheter. Distanse fra diskursen i originalen, distanse fra forfatteren. Teksten lever slik sitt eget liv som medium for mening. Teksten er distansert fra sitt originale publikum/mottakere. Skrevet tekst er dessuten tilgjengelig for alle. Teksten distanserer seg fra opprinnelig kontekst. Dette gjør at teksten kan fungere i andre kontekster (re-kontekstuering). Ricoeurs understrekning av distansering, gjør teksten i stand til å transendere opprinnelsens grenser for å kunne fungere potensielt i enhver kontekst. (Sheldrake 2005:15f)

Tekstens mening residerer ikke alene i en tekst, men er etablert i samtalen mellom teksten og den nåtidige leser i følge Gadamer. Slik har teksten kapasitet til å åpne nye nivåer av mening (Wetlesen 1983:221).

3) Hva er det en studerer når en studerer kristen spiritualitet?

Her må det først en klargjøring til som forteller hva kristen spiritualitet egentlig innebærer.

Utgangspunktet er en søken etter det Hellige. Dette er felles for all spiritualitet. Spiritualitet er en bevissthet om at det er et nivå av virkeligheten som ikke er umiddelbart tilgjengelig. Med andre ord «dreier det seg om en holdning overfor det Hellige og et sett personlige valg for å leve i pakt med dette» (Engedal 2003:47). Men hva er så det hellige? Det Hellige i kristendommen er det den treenige Gud,

Faglitteraturen sier mye om spiritualitet respektive Kristen spiritualitet. Men oppgaven her vil være å ha fokus på kristen spiritualitet. Spiritualitet som allmenn antropologisk kategori vil hevde at spiritualitet er en allmenn og grunnleggende dimensjon i den menneskelige erfaring. Kristen spiritualitet vil si at spiritualiteten ikke er en dimensjon, men den er selve kristenlivet. Vi kan leve et åndelig liv igjennom nærværet av Den hellige ånd. Den kristne spiritualitet omfatter hele menneskelivet. Sin basis har den i Guds vilje med verden i det han sendte sin sønn Jesus Kristus. Det er vesentlig å vite at spiritualiteten angår hele vårt liv som kristne og ikke bare er en *søndagsaktivitet*. På denne måten er den knyttet til vårt praktiske liv og erfaringene vi gjør hver dag.

Hvor har den sin basis? Den har sin basis i Jesu Kristi liv og gjerning forstått som åpenbaring av Den treenige Guds vilje med verden.

Spiritualiteten er ikke fokusert på trosinnholdet som sådan, derfor er det mulig å skille den kristne spiritualiteten fra dogmene. Spiritualiteten er opptatt av den reaksjonen troen frembringer i den religiøse bevissthet og praksis. (Engedal 2003:54)

En definisjon eller forklaring på den kristne spiritualitet gir Leif Gunnar Engedal:

"Oppmerksomheten rettes mot egenarten av de erfaringer mennesker gjør i møte med Gud, og de følger disse erfaringene får med tanke på den livspraksis det troende menneske utformer" (Engedal 2003:53).

Interessen for og opphavet til den kristne spiritualitet som vi har i dag er kompleks, men den konsentrerer seg "on the experience of the search for meanings, transcendence, personal integrasjon and sosial transformation" (Downey 1997:14).

Er det mulig å identifisere en referent eller et subjekt hvor vi kan plassere merkelappen kristen spiritualitet?

Dette er det viktig å tenke over, men da må man se på endringer i kirkens tenkning. En avgjørende endring kom etter 2. Vatikankonsil 1962-1965. Tidligere kunne bare få perfeksjonere seg til det åndelige kristne livet, dvs. prester og munk. Etter 2. Vatikankonsil ble det en ny forståelse av forholdet kirken og verden, kirken ble forstått om Guds folk. Fokus

ble nå på et universelt kall til hellighet. Dette igjen ga ny forståelse av kristent liv og praksis. Alle døpte er kalt til samme hellighet med rot i dåpens nåde. Dette har konsekvenser for kirkens liv, alle har et åndelig liv. En følge av dette er at etter konsilet er kristen spiritualitet blitt mer og mer en lek-spiritualitet, mens det tidligere var et elitistisk syn på kristen spiritualitet.

Tilbake til spørsmålet: Hvor kan vi plassere merkelappen kristen spiritualitet?

Noen forsøk på svar: Fokuseringen på Guds ord gjør at spiritualiteten er en bibelsk spiritualitet. Samtidig er mennesket som menneske et åndelig vesen skapt av Gud og holdt oppe av Den hellige ånd. Menneskenes innsikt i denne levende spiritualiteten, som de erfarer gjennom møtet med livet i troen, kommer for eksempel til uttrykk i tekster, sanger og musikk, ja, også i all kristen kunst.

Utgangspunktet for denne redegjørelsen for kristen spiritualitet var spørsmålet: Hva er det en studerer når en studerer kristen spiritualitet?

En studerer det kristne åndelige livet som *erfaring*. Fordi erfaringen er kristen, er teologisk innsikt viktig, og fordi erfaringen er åndelig må den knyttes både til mennesker, spiritualitet og Den hellige ånd. Dette angår livet og må derfor angå hele livet som eksistensielt prosjekt. Og fordi dette angår erfaring som sådan må det knyttes til menneskelig erfaring som jo er både affektiv og kognitiv. Fordi studiet favner alt i menneskelivet. Må innsikt hentes fra alle områder av menneskelivet, studiet er virkelig en interdisiplinær disiplin. Blikket retter seg mot hvordan kristen spiritualitet er erfart hos personer. Det finnes noen rammer for hva man da ser etter, det er forholdet til kultur og tradisjon og samtidig ser en på innflytelse fra nåtidige hendelser. En må se på menneskenes lidelser og på deres håp. En må se på det de er lovet gjennom Guds handling i og med inkarnasjonen. Et åndelig liv vil kombinere handling og kontemplasjon.

III Hoveddelen

A: Biografi

Nedenfor følger en del momenter i Henri Nouwens biografi som er egnet til å kaste lys over viktige sider ved forfatterskapet. Her er det ikke de nøyaktige data eller geografiske forflytninger som alltid betyr så mye, derfor vil bare slike begivenheter bli nevnt i den grad de

belyser de spørsmål oppgaven ellers ønsker å finne svar på. Bekjente, kollegaer og venner kan gi innsyn i hans livskamp hvor temaet *hjemkomst* sto helt sentralt både i forhold til andre mennesker og til Gud. Først og fremst er det hans forfatterskap og taler som gir innsikt i hans enestående evne til å beskrive sine egne åndelige kamper.

Begrunnelsen for å ha med noe biografi innledningsvis er at denne type kunnskap er med å gi den kontekst som Nouwen sto i og levde i. Derfor vil dette være relevant og viktig for å forstå hans spiritualitet.

Henri Nouwen ble født i Nijkerk i Holland 24. januar 1932. Faren var professor i skattelovgivning, en travel mann med høye ambisjoner både for seg selv og sønnen. Forholdet til faren var komplisert gjennom det meste av Henris liv. Først mot slutten av livet følte han seg sett og elsket av faren. Moren var en varm kvinne som kom fra en artistisk familie. Hennes interesser var språk, litteratur og mystikk. Hun var en snill, kunnskapsrik og hengiven mor. Henri hadde et svært nært forhold til henne og skrev til henne regelmessig. Han sendte dessuten alt han skrev, til henne, for gjennomlesing. Relasjonen til moren var alltid god, mens forbindelsen til faren ikke var så harmonisk, han var aldri overbevist om farens betingelsesløse kjærlighet. Den *betingelsesløse kjærlighet* er et sentralbegrep i Nouwens livskamp og troskamp og derfor nært knyttet til temaet *hjemkomst*. Helt fra tidlig barndom, så fort han fikk språk, så spurte han stadig om han var elsket eller ikke. Problemet var faren, aldri moren. Angsten for ikke å bli elsket overførte han til Gud. Som kjent er tilknytningen til foreldrene svært avgjørende for menneskene, også for Henri. Hele hans liv og hans relasjoner til mennesker og til Gud var forankret i tilknytningen til foreldrene. (Ford 1999:83f)

Det fortelles at Henri, som liten, hadde et ekstra sterkt behov for trygghet, for å uttrykke følelser og for å føle seg elsket. Han var en usikker gutt som hele tiden hadde behov for å bli bekreftet.

I oppveksten var han skjøløyd og klønete og ble ydmyket på skolen ved alltid å bli valgt sist i forbindelse med sport. Hans hjemmebane var en helt annen og mer skjeden for en liten gutt. Når de lekte hjemme på gutterommet hadde han sitt eget spesialbygget alter hvor han kunne holde messe med familien og med lekekameratene. For å sikre seg ministranter inngikk han den avtalen med vennene, at han kunne ta de minst populære rollene når de lekte cowboy og indianer mot at de i neste omgang var altergutter i hans prestelek. Foreldrene oppmuntret og støttet ham i dette tidlige prestekallet, dessuten hadde han en bestemor som snakket med ham om hvor viktig det var med et personlig forhold til Jesus. I tillegg hadde hans onkel, Toon Ramselaar, stor innflytelse på Henri fordi han var katolsk prest og rådgiver for Vatikanet (Ford 1999:85)

I 1957 ble Henri Nouwen ordinert til prest i den katolske kirke i Utrecht i Holland. Dette var en viktig hendelse i Henris liv, tjuvfem år gammel hadde han nådd sitt første mål på veien *hjem*. Deretter studerte han psykologi ved det katolske universitetet i Nijmegen i Holland fram til 1964. Dette valget skulle vise seg å bli til stor nytte for hele hans virksomhet videre i livet. Dette førte ham til Menninger klinikken i Kansas, USA. Dette var fødestedet for pastoral psykologi og klinikken for pastoral utdanning, For Nouwen var utdannelsen i og arbeidet med kombinasjonen teologi – psykologi avgjørende for hans egen kamp med tilværelse og dermed også for hans forfatterskap. Den handlet om ensomhet og et stort behov for fellesskap. Han lengtet etter å høre til på et sted og hos et menneske som kunne møte ham med ubetinget kjærlighet. Det dreide seg om å ha et *hjem*. Dette var hele tiden hans jordiske streben, samtidig lengtet han etter å komme hjem til Gud som den endelige *hjemkomst*. Viktig ble det at han forsto livsveien mot den endelige hjemkomst som et *hjem* på vei hjemover. Slik ble livet selv en kilde til de erfaringene som dannet grunnlaget for hans kristne spiritualitet. Høsten 1971 ble Nouwen ansatt ved Divinity School, New Haven, Connecticut, USA. Han ble professor same sted i 1977 (Ford 1999: xiii). Her fikk han større armslag for sine interesser av å kunne kombinere teologi og psykologi, enn han ville fått i Nederland. Han ivret etter å formidle dette til studentene slik at de også kunne se humaniteten i kombinasjon med det hellige. Han ønsket å gi dem innsikt i sin kristne spiritualitet slik at de også kunne utvikle en åndelig vei for å leve som kristen. I sin bok «Reaching out» fra 1974, sier han selv at han skriver om «de mest personlige tanker og følelser om det å være kristen.» Boken gir en konsis beskrivelse av kristen spiritualitet, og er med som del av hovedmaterialet i min undersøkelse av motivet *hjemkomst* hos Nouwen.

Møtet med Jean Vanier, grunnleggeren av L/Arche-bevegelsen, ble avgjørende. Bevegelsen har opprettet og driver hjem for psykisk utviklingshemmede både i Europa og i USA. Nouwen bodde i ni måneder på et av disse hjemmene i Trolsly-Breuil i Frankrike og fikk ideen om at dette livet blant de handikappede kanskje var hans bestemmelse, og at han kanskje slik ville finn et hjem. På denne tiden var han i intens bønn til Gud om å bli ledet på riktig vei. I 1986 brøt han opp fra sin professortilværelse hvor han hadde levd og virket blant de mest vellykkede, for å flytte inn å bli pastor ved L/Arche Daybreak, Ontario, Canada. Dette var det mest radikale oppbruddet i Nouwens liv, selv om han hadde hatt mange forflytninger i årenes løp som all hadde vært med og formet hans rastløse åndelige liv. Eksempler på dette er: psykologistudier, flytting til USA, opphold på seks-syv måneder i Bolivia og Peru, Opphold i klosteret Genesee, alle enkeltreisene i USA og alle reisene til Europa og i Europa. Alt dette og mere til hadde skjedd i hans liv før han endte opp i L/Arche Daybreak som pastor de siste ti

årene av sitt liv. Målet var å finne et *hjem*. Han fant for så vidt det, men rastløsheten og alle reisene varte ved. Ved siden av all reisingen har Henri Nouwen skrevet over 40 bøker på 5 språk. Bøkene er oversatt til 22 språk og i alt 2 millioner eksemplarer.

Hvorfor skrev han? Hva var grunnen til at han ble så elsket for sine bøker om kristen spiritualitet?

Han brukte sitt eget liv, sine egne sjelekamper til å formidle hva et kristenliv innebærer. Han var en «wounded healer» som ved å dele sin egen smerte nådde inn til andre menneskers hjerte. Han talte til dem som en medvandrer på deres livsvei. Selv sa han at han var en katalysator og at det er « en illusjon å tro at noen kan bli ført ut av ørkenen av en som ikke selv har vært der.» (Nouwen 1996:38).

I 1980 ble Henri Nouwen æresdoktor ved Virginia Theological Seminary. I begrunnelsen het det blant annet at han kunne « forene moderne psykologiske innsikter og den bibelske religions gamle sannheter» og « behovet for slik av å hjelpe hver nye generasjon til å høre og forstå Guds ords kjærlige medynk» (Nouwen 1996:39)

Nouwens ideal for egen virksomhet ble uttrykt slik av en tilhenger: « du sier det jeg ante, du uttrykker det jeg uklart følte, du trekker frem det jeg egentlig fortrengete. Ja, du ser hvem vi er, du ser hvordan vi har det(...)» (Nouwen 1996:40).

Nouwens ståsted i forhold til egen spiritualitet og andres, var dette at et autentisk åndelig liv bygger på menneskelivets betingelser, som alle mennesker har felles, enten de er kristne eller ikke.

Pauline Vanier i Trolsly-Breuil ble en nær venn. Hun forteller at « Henri søkte et sted å høre hjemme, ja, han lengtet med hjerte etter å høre til. I tillegg lengtet han etter permanent intimitet. Noe av det fikk han gjennom dominikaner pateren Thomas Philippe. Han var i 80-årene og svakelig, men en enorm kilde av tro håp og kjærlighet for utallige mennesker som hadde opplevd dypt indre mørke»(...) « Hun tror at møtet med Thomas avgjorde endringen, og at på et mystisk vis kunne hans egen ensomhet bli et instrument for Gud til å helbrede andre» (Ford 1999:161).

Ved Daybreak følte Henri seg elsket, satt pris på og tatt vare på. Omringet av handikappete oppdaget han mer og mer av sine egne handikap. Han følte også at hans eget forsvar ble svakere. Han var usikker, trengende og sårbar. Stedet ble et viktig hjem på veien hjemover. Her fikk han dekket noe av sitt eget behov for fellesskap og et sted han kunne kalle sitt hjem. Men overgangen fra et aleneliv som professor til å være assistent for Adam, en multihandikappet mann som ikke klarte noe selv og som ikke hadde språk, var mer enn

enorm. Henri hadde ansvaret for å vaske, kle på og mate Adam om morgenen. Dette var rett og slett oppgaver som Henri ikke passet til. Det livet han hittil hadde levet var totalt fritt for denne form for praksis og han hadde dermed ikke utviklet denne siden av et praktisk liv. Henri hadde alltid vært på høyden intellektuelt og pedagogisk, men her møtte han en helt annen virkelighet. Til tross for dette utgangspunktet utviklet det seg et spesielt, men givende forhold mellom de to. Henri snakket om Adam «som taus talsmann for en fred som ikke er av denne verden, men for verden»(Nouwen 1996:251) Adam var for Henri « en mild lærer, som lærte meg det ingen bok, ingen skole eller professor noen gang kunne lært meg (...) Adam viste meg hvem han er og hvem jeg er.» (Nouwen 1996:251).» Adams fred er en fred som først og fremst har sitt utspring i det å være(...)Å være er viktigere enn å gjøre. Adam kan ikke gjøre noen ting. Han er totalt avhengig av andre hvert øyeblikk av sitt liv. Hans gave er hans rene være med oss. Adam sier til meg: Fred er først av alt kunsten å være Etter at jeg har vært sammen med Adam i fire måneder, oppdager jeg en begynnende følelse av å være hjemme i meg selv som jeg ikke før har kjent. Siden jeg begynte å be med Adam, har jeg lært å forstå bedre enn før at å be er å være hos Jesus og simpelthen sløse bort tiden hos Ham.(Nouwen 1996:252). Samværet med Adam gir Henri en erkjennelse av å oppleve en *hjemkomst* både i livet og i møte med Jesus i bønner. Begrunnelsen for å trekke inn møtet med Adam og gi det så stor plass, er fordi det biografisk er av stor betydning for Henri Nouwens kristne spiritualitet. I boken « Making All Things New» belyste han den åndelige forvirringen som kjennetegner vår kultur slik: « One way to express the spiritual crises of our time is to say that most of us have an address but cannot be found there. We know where we belong, but we keep being pulled away in many directions, as if we were still *homeless*”(La Noue 2001:28). Dette er en situasjon som i høy grad gjelder ham selv. Han kjenner sine egne svakheter og sine sår. Han hadde et intenst behov for nærhet og frykt for avvísning. Sårbarheten ville alltid være der, trodde han, men han prøvde å snu sin smerte til noe positivt. Han sa han var klar over at hans sår var en gave i forkledning. Som *wounded healer*, kunne han nå inn til andres smerte og lede dem i kontakt med Gud, åpenbart i Kristus.» «Han sier han er dypt takknemlig overfor Nathan og andre venner som kjenner ham og er villige til å forbinde hans sår...» (Bengtson, Earnshaw 2007:65)

Nathan, hvem var det? Nathan Ball kom inn i Henris liv på Daybreak. Han studerte teologi og bodde på L/Arche-senteret mens han studerte. Det utviklet seg et spesielt vennskap mellom de to som med tiden gikk over i kjærlighet. Sammen med Nathan følte Henri at han fikk et *hjem*. Hos ham fikk han den aksepten og den tilliten som han hadde lengtet etter hele livet. Det var kjærlighet fra begge side, men uheldigvis på forskjellig side av intimiteten. Henri var

forelsket. Han ble allerede i seksårs alderen klar over sin homofile legning og dette var, gjennom hele livet, et vesentlig sår i hans tilværelse. Han var veldig opptatt av sin seksualitet og kjempet en innbitt kamp mot denne sterke dragingen og livet i sølibat. Da Nathan ikke kunne følge ham i dette, men opplevde Henri som krevende og klamrende, så måtte han trekke seg ut av forbindelsen med Henri. Henri som endelig hadde opplevet forholdet til Nathan som en *hjemkomst* på det følelsesmessige plan, fikk da et voldsomt sammenbrudd og gikk inn i en dyp depresjon. Så dypt var dypet at livet stoppet helt opp. Men til tross for dette var skrivingen noe han fortsatt kunne klare, slik ble skrivingen en måte å sloss mot mørket på. Gjennom dette mørket fikk han hjelp av mange av sine venner på Daybreak og andre. Særlig ekteparet Galligan i Engeland prøvde å møte Henri psykologisk, åndelig og personlig, noe som omfattet både hans væren og hans trofasthet mot Gud. De ville gi ham trygghet til å være den han var (Ford 1999:181f). Deler av Henris personlighet var ikke like godt utviklet som hans overutviklede sider, nemlig som god prest, dyktig intellektuell, talentfull lingvist, psykolog, briljant lærer og populær skribent. Tilbake sto slike områder som trofasthet mot venner, tillit til kjærligheten, tro på sin egen verdi uten å måtte øse ut gaver, det å kunne ha viktige forbindelser uten å gi av eget talent. Med andre ord det å være en person, var problemet. Det å komme *hjem* til seg selv skortet det mye på. Forholdet til Nathan ble en «trigger» til hans enorme krise. Gravingas forteller at de måtte vise ham samme omsorg som man må vise et halvannet år gammelt barn. Da Henri hadde det som verst la de to seg i sengen sammen med ham og holdt ham tett inntil seg som et lite barn. Slik fikk de gitt ham noe av den ømheten og kroppskontakten som han hadde manglet gjennom hele livet. Livet uten berøring og i sølibat hadde vært en enorm belastning for Henri. Sakte kom han ut av mørke (Ford 1999:178f). Noen av ingrediensene i terapien var praktisk arbeid i huset, ballspill og spaserturer. Som sagt klarte han å skrive gjennom hele krisen. Han klarte også å snakke med sine hjelpere, han ville ut av mørket, men tvilte til tider på at det skulle skje. Han fikk hjelp til å bli klar over hva som var smerte på det seksuelle området og hva som var smerte på et dypere nivå. Han lærte seg med tiden å se nedbruttheten som en måte å være menneske på i denne verden, på veien *hjem*.

Henri Nouwens beveggrunn til å skrive var basert på den overbevisningen at hans liv tilhørte andre, like mye som ham selv og at det han erfarte som mest unikt og personlig ofte viste seg å være: »solidly Embedded in the common condition of being human» (La Noue 2001:57). Måten han skrev på var intim og personlig. Han ga ikke direkte råd eller påbød noe. Men han inviterte sine lesere med på en reise for å bli kjent med Gud. Å leve i relasjon til Gud ville omdanne alle andre aspekter av livet. Han ønsket å bruke fortellingene i Skriften,

illustrasjoner fra kristen historie og egen livserfaring i sitt forsøk på å si hva han trodde var sannheten om det kristne livet. Skrivningen var forankret i teologien som preget hans tenkning, men hans teologi sto til tjeneste for hans kristne spiritualitet, nemlig å bli kjent med og erfare Gud. Gud alene, inkarnert i Jesus, er sentrum i hans tenkning. Hans kristne spiritualitet er forankret i Jesus Kristus og erfart gjennom det daglige alminnelige livet. «Det åndelige livet er ikke bortenfor eller etter vårt hverdagsliv. Det åndelige livet kan bare bli virkelig når det er levd i midten av sorger og gleder her og nå» (La Noue 2001:61). Hos Nouwen er alt integrert, han er på samme tid teolog, psykolog og prest. Det åndelige livet var en kultivering av forholdet til hans eget selv, til andre mennesker og til Gud. Dette var hans *vei hjem*» (Bengtson, Earnshaw 2007:84).

Jeg har villet gi et riss av Henri Nouwens biografi og har plukket ut det som jeg selv har vurdert som viktig i forhold til min problemstilling. Han levde et liv i høyt tempo og det meste av dette tempoet har jeg ikke berørt. Derimot har jeg konsentrert meg om de hendelser som har bidratt til at Henri Nouwen mer og mer har gått inn for «landing», nemlig hans *hjemkomst* i det daglige liv og i troens liv, noe som for ham flyter sammen til et hele. Som avslutning på mitt biografiske utvalg skal jeg la Nouwen selv få presentere den hendelsen som kom til å prege de siste tretten årene av hans liv, nemlig møte med et maleri. «Et tilsynelatende tilfeldig møte med en plakart med en detalj av Rembrandts *Den fortapte sønns hjemkomst* var sporen til en lang åndelig reise som gav meg en ny forståelse av mitt kall og ny styrke til å følge det. I sentrum av denne reisen står et maleri og en kunstner fra det syttende århundre, en liknelse og en forfatter fra det første århundre og en person fra det tjuende århundre på leting etter meningen med livet.»(...)» Fortellingen begynner høsten 1983 i Trosly, Frankrike. Der tilbrakte jeg noen få måneder ved L'Arche-bofellesskap som driver hjem for psykisk utviklingshemmede(...) En dag dro jeg for å besøke en venn av meg, Simon Landrien, i bofellesskapets bibliotek. Mens vi snakket sammen, falt øynene mine på en stor plakart som hang på døren hennes. Jeg så en mann i stor, rød kappe som ømt berørte skuldrene til en pjuskete gutt som knelte foran ham. Jeg kunne ikke ta øynene fra dem. Jeg følte en dragning mot nærheten mellom de to figurene, den dyprøde kappen til mannen, den gylne tunikaen til gutten og det mystiske lyset som omsluttet dem begge. Men mest av alt var det hendene, hendene til den gamle mannen, som rørte ved skuldrene til gutten, som grep meg på en måte som jeg aldri tidligere var blitt grepet»(Nouwen 2006b:11).

Det som her er fortalt, kommer til å danne bakteppet for å forstå Nouwens *tro som hjemlengsel*.

B: Beskrivelse av arbeidsmåten ved analysen av Nouwens bøker

Veien og hjemkomsten er et hovedmotiv i Henri Nouwens kristne spiritualitet. Henri Nouwen har skrevet et førtitalls bøker, men her vil oppmerksomheten bli rettet mot bare to av dem, nemlig "Reaching Out", eller "Å søke en helhet" i norsk oversettelse. Den ble gitt ut i 1974 og regnes for den best gjennomførte boken Nouwen har skrevet om kristen spiritualitet. Over tjue år senere skrev han boken *The Return of the Prodigal Son. A Story of a Homecoming*, eller oversatt til norsk: *Den bortkomne sønn vender hjem*.

I analysen av disse bøkene vil det bli pekt på sentrale motiver og konflikter som utgjør veien fram til hjemkomsten. Fremstillingen av Nouwens tenkning vil ta utgangspunkt i problemstillingen: *Hvilket innhold har hjemkomstmotivet? Er det en utvikling i Henri Nouwens vei mot målet hjemkomst både menneskelig og åndelig?*

Begge bøkene er komponert ut fra en tredeling i sin utviklingsgang. Begge er opptatt av hva det innebærer å leve livet som kristen. Med andre ord, hvilke konsekvenser vil et åndelig liv i kristen tro få for det alminnelige menneskelige livet? Det motsatte spørsmålet er like viktig. Hva gjør hverdagslivet med den kristne spiritualiteten? Nouwen tar utgangspunkt i egne erfaringer og deler sine sårbarhetsområder og sitt kristne kall med leserne. Han ønsker å formidle erfaringene han gjør seg i møtet med egen kristen tro og eget strevsomt liv.

Om Reaching Out sier Nouwen selv at den rommer de "most personal thoughts and feelings about being a Christian". Han forsøkte å gi en konsis beskrivelse av Kristen spiritualitet og dette gjorde han ved å se det åndelige livet i forhold til tre typer relasjonelle forhold, i relasjon til sitt eget selv, i relasjon til andre og i relasjon til Gud. Dette ble den måten, eller rammen som resten av livsverket hans forholdt seg til. Nouwen var åpen med å vise til eget liv, fordi han trodde at: "what is experienced as most unique often proves to be most solidly embedded in the common condition of being human» (Ford 1999:59) Dette er hans ståsted og utgangspunkt for å dele så mye av sine egne eksistensielle og også hverdagslige tanker og følelser med andre. Nouwens eget liv, fra begynnelse til slutt, danner de forutsetninger som bøkene hans utvikler seg fra. Livet selv danner de grunnkonflikter som Nouwen står i. De kan skisseres slik: *mennesket mot naturkreftene*, i Nouwens tilfelle, hans eget sinn og ikke minst hans homofile legning, *mennesket mot menneske eller samfunn*, dette er Nouwens strev i forholdet til faren, til egen rastløshet og ensomhet, *mennesket i konflikt med seg selv*, her står igjen homofilien sentralt, men også den ensidige bruken av egne talenter og den heseblesende

travelheten. Skal en trekke frem *et spesielt aspekt av tilværelsen* som Nouwen kjempet med, så var det hjemløsheten og mangel på fysisk nærhet og lengselen etter å være noens foretrukkede, den som ble elsket betingelsesløst. Ubalansen i eget liv, all utilstrekkeligheten, gjorde at bl.a. disse to nevnte bøkene ble skrevet. Hans dype ønske om å rette på dette, slippe rastløsheten, få fred, bli kvitt hjemløsheten, komme hjem og bli elsket uten vilkår, det var motoren i Nouwens liv som privatperson, prest, universitetslærer og forfatter. Dette var målet i hans kristne spiritualitet slik den kom til uttrykk i hans undervisning, i prestegjerningen og i hans forfatterskap.

Vi har påpekt noen konfliktområder i Nouwens liv, det vil si hva som er *hindringene* i veien for å komme hjem. *Hjemkomst* er tema og mål for hans spiritualitet, det er selve prosjektet til Henri Nouwen, slik jeg ser det, og spesielt tydelig i boken "*Den bortkomne sønn vender hjem*". Det er like interessant hva som fungerer som *hjelpere* til at Nouwen kommer videre med sitt prosjekt. Den avgjørende hjelpen får han via Guds barmhjertige kjærlighet, menneskene han møtte i sitt liv, egne kunnskaper både i teologi og psykologi og møtet med Rembrandts maleri.

Det som blir metoden her, er å peke ut tekststeder som gir solide argumenter for oppgavens spørsmål til teksten, nemlig problemstillingen: *Hvilket innhold har hjemkomstmotivet? Er det en utvikling i Henri Nouwens vei mot målet Hjemkomst både menneskelig og åndelig?*

Tekststedene som plukkes ut vil fungere som sannsynlighetsbevis for det problemstillingen spør om. Henri Nouwens tanker vil være i sentrum for analysen slik de kommer fram i de to utvalgte bøkene det her er snakk om. Det vil også være noen verkesterne faktorer som trekkes inn for å kaste lys over fremstillingen. Arbeidet vil være en erkjennelsesprosess som starter og ender i temaene: veien og hjemkomsten.

C: Analyse av boken *Å søke en helhet*, originaltittel: *Reaching Out*

Her vil boken *Å søke en helhet* bli analysert etter de arbeidsmåter som er beskrevet ovenfor.

Vi kan se for oss en entusiastisk Henri Nouwen stående foran sine tilhørere og strekke sine lange, tynne armer ut mot menneskene for å illustrere den åndelige bevegelsen han vil formidle. Bokens engelske tittel gir et levende bilde av forfatteren, samtidig som den viser hans grep for å anskueliggjøre hva han ønsker å gi videre av sine erfaringer med å leve et kristent liv.

Nouwens personlighet, slik den kommer frem i bøkene han har skrevet og i biografiene om ham, viser en mann med mye følelser og med ambisjoner for et åndelig kristent liv. Han vil formidle hva det vil si å leve et liv i Jesu Kristi ånd. Resultatet ble at han skrev om sin egen kamp i livet, hvor han var fanget i egne lengsler og svakheter, men i stadig kamp for å vinne større frihet. Han var opptatt av at alle måtte finne sin egen vei gjennom livet, selv om den var ensom. *Reaching Out*, å strekke hendene ut, uttrykker stemningen og hensikten med boken. Han sier det slik omtrent, i tre bevegelser: Vi skal strekke hendene ut mot vårt indre selv i modig ærlighet for å finne ut av hvor vår indre rastløshet kommer fra. Vi skal strekke hendene ut i sann omsorg for våre medmennesker og slik få bukt med den ambivalensen vi måtte føle overfor fremmede. Den tredje bevegelsen er å være i stadig mer bønn til Gud for å fjerne den stadig tilbakevendende mistanken om Guds fravær. (Nouwen 2006a:8). Henri Nouwen leter etter indre ro, et positivt og kreativt forhold til andre og etter å oppleve nærhet til Gud.

Henri Nouwen uttaler at et åndelig liv er å bli bevisst de indre polaritetene som vi beveger oss mellom, og han deler disse inn i ensomhet utviklet til alenehet, fiendtlighet utviklet til et liv for andre i gjestfrihet. Vi må komme bort fra illusjonen vår om at vi er Herre over vår egen skjebne og vi må se bønnen som en gave, hvor vi kan oppnå nærhet til Gud. (Nouwen 2006:8) Som vi ser, er det hele tiden en *bevegelse* både på det indre tankemessige plan, men også på det ytre i menneskets handlinger overfor eget indre liv, overfor nesten og overfor Gud i bønn. "Henri Nouwen forsøker å formulere det dyrebare og mystiske forholdet som er kilden til alt åndelig liv, vårt forhold til Gud» (Nouwen 2006a:16)

I beskrivelsen av menneskets situasjon snakker han om ensomhet og om den menneskelige smerten som samtidens mennesker forsøker å unngå. Det gjelder fysisk, psykisk og følelsesmessig smerte. Nouwen er selv et slikt menneske. Han plages av lengsler som ingen kan stille. Det er også ironisk at hans teologiske yrkespraksis som heter *schola* på latin (Nouwen 2006a:23) egentlig betyr ledig tid. Er det noe Henri Nouwen sørget for, så var det å unngå ledig tid, travelheten hindret han å se sitt ensomme jeg i øyet. Slik drev han sin personlige smerteunngivelse.

1) Ensomheten

Ensomheten skyldtes uriktige forventninger om at vi mennesker er kalt til å ta bort hverandres ensomhet, noe som all erfaring strider imot. Den samme ensomheten gir drømmer om et sted eller en tid uten smerte, uten adskillelse og med en indre ro. Med andre ord oppfyllelsen av vår dypeste lengsel etter enhet og helhet. Lengselen etter å komme *hjem* til en hjemkomst hos Gud.

Veien videre for Nouwen går via ensomhet til alenehet. Dette skjer ved å lytte til den verden vi lever i. Det er verdt å merke seg at Nouwen ikke trekker seg tilbake fra verden for å finne sin åndelige vei, men tvert om sier han: "med hjertets alenehet kan vi lytte til stundens, dagens og årets hendelser og sakte forme en reaksjon som faktisk er vår egen"(Nouwen 2006a:37).

"Et åndelig liv er ikke å fornekte verden (si opp avisen) å påføre seg kunstig, selvpåført ro. Motsatt: Et sant åndelig liv gjør oss årvåkne overfor den verden vi lever i, alt som finnes og som skjer blir en del av vår kontemplasjon og meditasjon og innbyr til fri uredde reaksjon. Det er denne årvåkenheten i aleneheten som virkelig kan forvandle våre liv» (Nouwen 2006a:44). Det som da skjer i et menneskeliv, er at noen år senere vil mennesket være fylt av minner som har formet det til en ganske annen person enn vedkommende hadde tenkt seg.» Det er kolossalt viktig hvordan vi ser på og forholder oss til vår egen historie, som verden snakker til oss gjennom.» (Nouwen2006a:44) Dette er Nouwens ord om hvordan hans utvikling av egen kristen spiritualitet er avhengig av egen forståelseshorisont. Dette er begrunnelsen for at noen biografiske opplysninger vil kaste lys over det han skriver. I kombinasjonene liv og forfatterskap kan vi få forståelsen av både veien og målet for Nouwens liv og kall. Rainer Maria Rilke sier: "det som foregår i ditt innerste vesen, fortjener all din kjærlighet". 2006a: 38) Dette er ord som Nouwen lever opp til.

Nouwen ønsker å gi videre sine tanker om kristen spiritualitet, enten han underviser studenter, skriver bøker, er prest eller sjelesørger. Fordi han er så åpen om sin egen livs- og troskamp når han lett inn til andre mennesker som kjenner seg hjemme i mye av de samme tankene. Han er hele tiden åpen for forandring både av seg selv og andre. Slik kan han si at: "Alt som skjer i verden, all skuffelse og smerte kan ikke betraktes som uunngåelige omstendigheter i livet. De blir i stedet en sterk oppfordring til en reaksjon, et personlig engasjement» (Nouwen2006a:46). Avbrytelser eller hindringer er i realiteten mulighetene våre. Teologisk begrunnelse for dette finner han i Salme 51.9, "Gud vår Herre, vil ikke ringakte et hjerte som er brutt og knust". Nouwen selv var opptatt av egne sår og svakheter og var menneskelig og åndelig i tvil om han var elsket eller ikke både av mennesker og Gud. Hans åndelighet var knyttet opp til livet han levde og ikke til dogmene. Det var de daglige møtene med livet og menneskene, som en troende kristen, som utgjorde hans kristne spiritualitet. Det var de konkrete erfaringene han gjorde som utfordret og formet ham. Han så på "hendelser som mulighet til å forandre sine hjerter, de var kilder til sjenerøsitet og nytt liv" (Nouwen 2006a:55). Det er merkbart gjennom hele boken at den i seg selv er en vei til forandring, at den er opptatt av bevegelse mot noe av høyere verdi. Slik er Nouwen underveis mot et bedre

sted, hans mål er å få menneskene med seg mot målet som er å forbedre relasjonen til sitt eget jeg, til den andre og til Gud. Det endelige målet for denne bevegelsen, langs troens og livets vei, er *hjemkomst* hos Gud.

2) Gjestfrihet

Gjestfrihet er et bibelsk begrep og Nouwens trinn to på veien mot et sannere kristenliv. Gjestfriheten er også en vei *hjemover*. Historier fra Bibelen 1. Mos 18, 1-15, 1. Kongebok 17, 9-24 og Luk 24, 13-35, alle handler om gjestfrihet. Disse fortellingene viser at både vert og gjest kan åpenbare de mest dyrebare gavene for hverandre og gi hverandre nytt liv. Slik ser vi også at gjestfriheten forløser og gir invitasjon *hjem* til begge sønnene i Luk 15, 11-32, "Gjest og vert bør se hverandre som medreisende som deler samme skjøre menneskelige tilstand" (Nouwen 2006a:84).

"Alt som er sagt om alenehet og gjestfrihet, peker mot noen som er høyere enn tankens rekkevidde, noen som er dypere enn våre hjerter kan fornemme, og bredere enn våre armer kan omfavne, noen som kan være en beskyttende bolig for oss (Salme 90), og som lar oss hvile i sin kjærlighet – noen vi kaller vår Gud " (Nouwen 2006a:113) Dette er det troende menneskets *hjemkomst!* I dette utsagnet hører vi temperaturen i Nouwens forkynnelse.

3) Bønn

Å strekke hendene ut mot Gud i bønn er selve senteret i vårt åndelige liv. Det som hindrer oss mennesker i denne bevegelsen er illusjonen om vår udødelighet, og illusjonen av at vi har oss selv å takke for livet vi lever. "Dersom bønn, i betydningen et nært fellesskap til Gud, er selve grunnlaget for alle forhold – til både oss selv og andre – hvordan kan vi da lære å be og virkelig oppleve bønningen som tilværelsens akse? " (Nouwen 2006a; 113). Paradoksalt nok, sier Nouwen, må vi lære å be samtidig som bønningen er bare noe vi kan motta som gave. Paulus sier i 1 Tess 5, 17 "Be uavbrutt (...). ingen kan si: Jesus er Herre, uten den hellige ånd." (1. Kor 12,3) Gud kommer til oss, han driver oppsøkende virksomhet, men vi kan heller ikke motta ham uten at vi prøver, og slik setter av tid og rom til bønn.

For å vise hvor tydelig kristussentrert Nouwen er, har jeg plukket ut følgende sitat i fra herværende bok:

Guds fravær og nærvær. Gud er "bortenfor" alt det som våre liv består av, men likevel er han midt i alt dette. Salme 22, 1-5 uttrykker Guds fravær: "Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg? ". "Da Jesus uttalte disse ordene på korset, berørte den totale ensomheten og den totale aksepten hverandre. I det øyeblikket av fullstendig tomhet ble alt fullbrakt. I mørkets

time så man nytt lys. Mens man var vitne til døden, ble livet bekreftet. Da Guds fravær så tydelig ble uttrykt, ble hans nærvær så tydelig åpenbart. Da Gud selv i sin menneskelighet delte vår smertefulle opplevelse av Guds fravær, ble hans nærvær så tydelig for oss. Det er dette mysteriet vi går inn i når vi ber»(Nouwen 2006a:119). Bønnen er *veien hjem* til Gud. Nouwens situasjon er slik, at gjennom sitt sårede liv søker han hjemover i sitt eget jordelig og samtidig sin hjemkomst hos Gud.

Nouwen er opptatt av at han samtidig er hjemme og underveis fordi han strekker sine hender ut mot Gud i bønn. Slik kan han trøste seg med Paulus' ord: "Vær ikke bekymret for noe! Men la alt som ligger dere på hjertet, komme frem for Gud i bønn og påkallelse med takk! Og Guds fred, som overgår all forstand, skal bevare dere hjerter og tanker i Kristus Jesus". (Fil. 4, 6-7) "Når Gud bor i oss kan vi gå inn i en ordløs dialog med ham mens vi venter på dagen da han vil føre oss til huset der han har gjort i stand et rom til oss. (Joh. 14,2) Da kan vi vente mens vi allerede er fremme, og be mens vi allerede har fått»(Nouwen 2006a:140).

Gjennom all kristen åndelighet som her er meddelt leserne går hele tiden Guds barmhjertighet. "Vi har fått være med på en indre reise i sinn og hjerte på veien som fører til Gud", slik Eremitten Theofanos uttrykte det. Med andre ord en reise hjem. Gud har initiativet, han er en oppsøkende kjærlighetens Gud som kaller menneskene ut av Egypt til det nye landet, ut av ørkenen til en frodig jord, ut av slaveriet til frihet, ut av våre synder til frelse, ut av fangenskap til frigjøring! Slik handler Gud med sine, fører dem *hjem*. Nouwen beskriver vilkårene i troens fellesskap som en kjærlighetens teologi: "I troens fellesskap kan vi lytte til ensomhetsfølelsen, til behovet for en omfavelse, eller et kyss, til den seksuelle lysten, til lengselen etter sympati, medfølelse eller bare et vennlig ord. Vi kan også lytte til vår søken etter innsikt og vårt håp om kameratskap og vennskap. I troens fellesskap kan vi lytte til alle disse lengslene og fatte mot, ikke til å gå utenom dem eller dekke over dem, men til å konfrontere dem, slik at vi kan få øye på Guds nærvær midt i alt dette"(Nouwen 2006a: 144).

I disse ordene fra Nouwen samles alle de livstrådene som utgjør det meste av livets smertefulle vei for ham personlig. Her aner vi noe om hans teologi og om hans lengsel etter nærhet. Han viser behov for fysisk kontakt. Et savn han må streve med som en følge av sin homofili og sitt livsvalg som katolsk prest i sølibat. Ved å gi så mye av seg selv når han mange med sitt budskap. Riktignok fortalte han aldri direkte om sin homofili i sine bøker, han ville ikke at det skulle komme i fokus og skygge for budskapet om Guds barmhjertige kjærlighet i Jesus Kristus. Spørsmålet er om han i sitt virkelige liv fikk oppfylt alle sine drømmer og behov gjennom troens fellesskap. Med andre ord: Er det en utvikling i Henri

Nouwens vei mot målet *hjemkomst* både menneskelig og åndelig? Før jeg kan konkludere må boken "Den bortkomne sønn vender hjem" bli presentert. Boken kom ut i 1992, vel tjue år etter "Å søke en helhet".

D: Analyse av boken *The Return of the Prodigal Son. A Story of a Homecoming*. (Norsk oversettelse: *Den bortkomne sønn vender hjem*).

Boken inviterer oss til å bli med på en åndelig reise. Nouwen stiger på "toget" i Trosly i Frankrike høsten 1983. Reisedokumentene forteller om to viktige stopp underveis hvor han møter to brødre før han nærmer seg endestasjonen og møter brødrenes far. Reisen er inspirert og igangsatt av et møte med et av Rembrandts malerier fra det 17. århundre. Det endelige målet for reisen er hjemkomsten. Noen reiser i livet gjør et avgjørende inntrykk og kan forandre tilværelsen til den reisende. Dette er en slik reise.

Som lesere av boken får vi være med som observatører, men uunngåelig også som deltakere. Reisen forandrer alle som deltar, vi forstår noe annerledes og noe mer mot reisens slutt. Det som skjer med oss er en sannhetserkjennelse. På samme måte som maleriet har forvandlende kraft overfor Nouwen, så har hans beretning om dette møtet forvandlende kraft for de som leser boken. Rembrandts kunst vil si noe. Den avdekker noe som tidligere var skjult, en dypere forståelse. Vi blir delaktige i noe transcendentalt i følge Gadamer's hermeneutikk.

Den biografiske oversikten slutter med Nouwens møte med en plakat i biblioteket ved l'Arche Senteret i Trosly i Frankrike høsten 1983. Motivet på plakaten var et utsnitt av Rembrandts maleri fra det 17. århundre: "Den fortapte sønns hjemkomst". Begrunnelsen for å la det biografiske risset avslutte med dette møtet, var å poengtere hvor viktig det ble for Nouwen menneskelig og åndelig. Nouwen var på dette tidspunktet sliten etter et urolig liv med mange reiser, den siste til Sentral-Amerika. Han følte seg ensom, rastløs og hadde et sterkt behov for omsorg, og han lette etter et "hjem" hvor han kunne føle seg elsket og trygg. (Nouwen 2006b: 12).

Hva var det som fanget oppmerksomheten i møtet med maleriet? Jo, nærheten mellom far og sønn og det mystiske lys som hvilte over de to, den dyprøde kappen til faren og den gule tunikaen til sønnen. Og hendene til faren. Rembrandts unike tolkning av farens hender. Dette første inntrykk ble avgjørende og vil gi innhold til Nouwens åndelige vei mot målet, *hjemkomst*.

Møtet med maleriet gav støtet til en lang åndelig reise som Nouwen lar oss være med på i boken: "Den bortkomne sønn vender hjem". Bokens komposisjon er utformet etter de hovedpersonene som Rembrandt fremstiller i maleriet. Som ofte før danner en tredeling komposisjonen av boken, det overraskende grepet i bokens komposisjoner at Nouwen går inn i alle de tre rollene – den bortkomne sønnen, den hjemmeværende sønnen og faren selv.

Hovedtemaet i denne boken er *hjemkomst*. Problemstillingen er slik: Hvilket innhold har hjemkomstmotivet? Er det en utvikling i Henri Nouwens vei mot målet *hjemkomst* både menneskelig og åndelig? Dette er utgangspunktet for min analyse av boken, på samme vis som for boken "Å søke en helhet". Det som først fanget oppmerksomheten i Rembrandts bilde var som sagt, faren, sønnen, det varme mystiske lyset og farens hender. Reaksjonen på dette hos Nouwen kom fra hans kamp med *hjemløshet* som han følte gjennom hele livet. Mangelen på fysisk nærhet og lengselen etter å være noens foretrukkede, være den som ble elsket betingelsesløst, var en gjennomgående lengsel og et savn. Det er rimelig å tro at også forholdet til hans egen far spiller med i opplevelsen av maleriet. Dette vil bli behandlet grundigere senere.

Tekststedene som plukkes ut fra denne boken vil på samme måte som fra boken "Å søke en helhet" fungere som sannsynlighetsbevis for det problemstillingen spør om. Det vil også være flere verkeksterne faktorer som trekkes inn for å kaste lys over fremstillingen. Analysen vil fortsatt være en erkjennelsesprosess som starter og ender i temaene *veien* og *hjemkomsten*.

"Henri Nouwen forsøker å formulere det dyrebare og mystiske forholdet som er kilden til alt åndelig liv, vårt forhold til Gud " (Nouwen 2006b:16) Møtet med Rembrandts maleri bevisstgjorde Nouwen både om hvem Gud er og hvem han selv er. Derfor er *Den bortkomne sønn vender hjem* en personlig bok, samtidig som den presenterer Nouwens teologiske ståsted. Møtet med Rembrandts maleri gjorde det umulig for Nouwen å gjøre seg travel for å unngå sin eksistensielle smerte. Roen i bildet var så total at den minnet om evigheten, budskapet var så direkte at det var umulig å unnfly. Guds kjærlighet var så total, og sønnenes svakhet så avslørt at kunsten brakte Nouwen til en sannhetserkjennelse som ble bestemmende for Nouwens videre åndelige og menneskelige liv.

Redegjørelsen for boken vil vise om det som er påstått ovenfor har belegg i Nouwens bok.

"Lengselen etter et varig hjem, bevisstgjort av Rembrandts maleri, vokste seg dypere og sterkere. Maleriet ble i seg selv på en måte en trofast venn og veileder." (Nouwen 2006b:13).

Maleriet slik det er erfart av Henri Nouwen: "Det som gir Rembrandts portrett av faren slik uimotståelig kraft, er at det mest guddommelige er fanget opp i det mest menneskelige. Jeg ser en halvblind, gammel mann ... som legger sine store, stive hender på skuldrene til den hjemkomne sønnen(...) Jeg ser imidlertid også uendelig barmhjertighet, betingelsesløs kjærlighet, evigvarende tilgivelse – guddommelige realiteter – som stråler ut fra Faderen som er universets Herre. Her ser jeg både det menneskelige og det guddommelige, det sårbare og det mektige, det gamle og det evig lenge. Det er dette Rembrandt har en enestående evne til – å menneskeliggjøre åndelig sannhet" (Nouwen 2006b:93).

Det er ikke forunderlig at Nouwen ble fasinert av Rembrandts formidlingsevne. De to var i grunnen ute i samme ærend – å menneskeliggjøre åndelig sannhet.

Nouwen selv ser på maleriet som et mystisk vindu som han kan tre inn i Guds rike igjennom. "Det er som en stor port som gjør det mulig for meg å komme til den andre siden av eksistensen og se derfra tilbake på samlingen av mennesker og opplevelser som utgjør mitt liv." (Nouwen2006b:24).

Maleriet var som et vindu, slik så Nouwen det. Det fine med vinduer er at en kan se både ut av dem og inn igjennom dem. Først tittet han inn, han fikk innsyn. Innsyn i guds barmhjertige kjærlighet, ja innsyn i Guds rike. Men det samme vinduet kunne han anvende til å se andre veien – ut – ut på sitt eget liv og sitt eget jeg. Akkurat slik fungerte Rembrandts maleri for Nouwens nyvunne erkjennelse.

Maleriet formidler barmhjertighetens mysterium. Lukas 15, 11-32 uttrykker, mer enn noen annen fortelling, Guds grenseløse, barmhjertige kjærlighet. Her får Nouwen anskueliggjort sine lengsels mål. Den yngste sønnen ble møtt av farens betingelsesløse kjærlighet.

1) Den yngste bortkomne sønnen.

Som tidligere nevnt så er boken: *Den bortkomne sønn vender hjem* komponert i tre deler, det vil si slik at de to sønnene og faren er behandlet hver for seg. Det er derfor naturlig at jeg følger den samme inndelingen i min analyse av ovenstående bok.

Her følger en gjennomgang av den yngste sønnens hjemkomst, slik Nouwen opplever den gjennom Rembrandts maleri.

For å forstå både bortkommenheten og farens kjærlige omfavnelse må den sees på bakgrunn av hva som egentlig ble kommunisert gjennom den yngste sønnens valg i Lukas 15, 12-13. Nouwen viser til Kenuette Bailey som har "spurt mennesker av alle samfunnslag fra Marokko til India og fra Tyrkia til Sudan om hva det innebærer at sønnen ber om arven mens faren ennå lever". "Den som ber om dette – ønsker at faren skal dø." (Nouwen 2006b:39). "Når Lukas skriver at "han dro til et land langt borte"... vitner ikke det bare om mangel på respekt, men det er et svik mot de viktige verdiene i familien og i samfunnet. Et "land langt borte" er den verden der alt som blir betraktet som hellig hjemme, blir foraktet." (Nouwen 2006b:40). Dette er den historiske bakgrunnen for barmhjertighetens mysterium. Lukas 15, 11-32 uttrykker mer enn noen annen fortelling Guds grenseløse barmhjertige kjærlighet. "Den voldsomme gleden ved å ønske den bortkomne sønnen velkommen hjem, skjuler den voldsomme sorgen som har vært tidligere." (Nouwen 2006b:38).»han var død og er blitt levende, han var kommet bort og er funnet igjen." (Luk 15, 32) Nouwen ser seg selv i rollen som den bortkomne sønnen. Han ser seg selv i det guddommelige lyset. Da oppdager han at det å reise hjemmefra er nærmere knyttet til hans egen åndelige reise enn han før hadde tenkt på. Han snakker om *å reise hjemmefra* på et åndelig plan. "Det å reise hjemmefra betyr å ignorere det faktum at Gud har "skapt mitt indre(...) vevd meg i mors liv". Det å reise hjemmefra er å leve som om jeg ennå ikke har noe *hjem* og må lete fjernt og nært for å finne et" (Nouwen 2006b:41). Den bortkomne sønn vender hjem. s. 41) Å reise hjemmefra "det er å fornekte den åndelige realiteten at jeg tilhører Gud med hele meg, at Gud holder meg trygt i en evig omfavnelse(...)" (Nouwen 2006b:41). Nouwen vet hvor *hjemme* er, men veien dit er ikke alltid lett. Hans egen psyke hindrer ham i å ha den rette tilliten på veien *hjem*. Han vet så godt hvordan det åndelige livet skal leves, men veien mot den fulle tillit er lang og full av stengsler. "Hjemme er et sted i mitt indre der jeg kan høre stemmen som sier "Du er min sønn, den elskede. I deg har jeg behag." – Den samme stemmen (...) som snakker til alle Guds barn og gir dem frihet til å leve i en mørk verden og allikevel være i lyset(...) Det er den uavbrutte kjærlighetens stemme, som snakker fra evigheten og gir liv og kjærlighet når den blir hørt." (Nouwen 2006b:42). Nouwen er hele tiden på leting. Han spør seg selv om hvem han tilhører? Gud eller verden? Underveis kommer han flere ganger til at han tilhører verden mer enn Gud. Han kjemper en kamp for å overleve, "men det er ingen hellig kamp, men en engstelig kamp som skyldes den misforståtte tanken at det er en verden som definerer meg". (Nouwen 2006b:45). Dette er igjen *illusjonen* som Nouwen snakket om i boken "Å søke en helhet". *Illusjonen* er den hindringen som står i veien for de fleste av oss. "Det er nesten som om jeg vil bevise for meg selv og for min verden at jeg ikke trenger Guds kjærlighet, at jeg kan greie

meg alene, at jeg vil være totalt uavhengig. " (Nouwen 2006b:47). Det er dette opprøret som gjør at Nouwen ødsler bort livet sitt i et *land langt borte*. Hva bestod dette ødsleriet i? Han spurte seg om hva han hadde brukt Guds gaver til, altså sin helse, sine intellektuelle og følelsesmessige gaver, jo, til å imponere mennesker, få ros og konkurrere om belønning. Alt dette, i stedet for å bruke dem til Guds ære. Han befant seg ofte i et *land langt borte*.

Nouwen tenker tilbake på livet sitt, og så vidt litteraturen om han forteller, så hadde han en alvorlig krise i forholdet til vennen Nathan Ball. I denne boken beskriver han det som hendte den gangen og som førte ham ut i en dyp depresjon. Han grunngir livskrisen med at vennskapet til Nathan Ball trakk ham lenger og lenger *hjemmefra*. "I åndelig forstand oppdaget jeg at jeg skuslet bort alt jeg hadde fått av min Far, for at forholdet skulle vare. Jeg kunne ikke lenger be. Jeg mistet interessen for arbeidet mitt, og det ble stadig vanskeligere for meg å bry meg om menneskene rundt meg. Selv om jeg innså hvor selvødeleggende tankene og handlingene mine var, ble jeg stadig dratt av det kjærlighetshungrige hjertet mitt mot villedende måter å oppnå en form for selvrespekt på " (Nouwen 2006b:53). Nouwen slet med en voldsom angst for å bli forlatt, men fulgte til slutt vennenes råd om å bekjempe angsten. Han reiste til et sted hvor han var alene og begynte en langsam bevegelse *hjemover*. "Og jeg hørte stadig sterkere stemmen som sa: "Du er min Sønn, den elskede. I deg har jeg behag" (Nouwen 2006b:53). Nouwen gjorde et valg, han valgte livet. Men var stadig fristet til å vike fra veien hjemover. "Jeg er stadig fristet til lå velte meg i min egen ensomhet og miste følingen med min opprinnelige godhet, min gudegitte menneskelighet, min grunnleggende lykksalighet, og dermed å tillate dødens makter å ta styringen. Dette skjer igjen og igjen når jeg sier til meg selv: Jeg duger ikke til noe. Jeg kan ikke brukes til noe. Jeg er ikke noe verdt. Jeg er ikke verdt å elske. Jeg er et null» (Nouwen 2006b:54) Slike utsagn vitner om tap av troen på den opprinnelige egne godhet. Av dette følger jo, at troen på Faderen, som er giveren av menneskets godhet, også er fraværende. Med andre ord, en slik selvsentrert bevissthet, kan virkelig betegnes som å være i "et land langt borte". Veien hjem er lang og kronglete.

Hindringene underveis er indre stengsler. "En av de store utfordringene i et åndelig liv er å motta Guds tilgivelse. Det er noe i oss mennesker som gjør at vi klamrer oss til syndene våre.(...) Ønsker jeg virkelig å bli tilgitt så totalt at det er mulig å leve på en helt ny måte? Nouwen oppdaget gradvis, sier han: "at min *hjemkomst* og Jesu *hjemkomst* er den samme, at mitt *hjem* og Jesu *hjem* er ett.(...) Han som fortalte beretningen om den bortkomne sønnen, er Guds Ord, og alt er blitt til ved ham. Han ble menneske og tok bolig iblant oss, og vi kunne se

hans herlighet» (Nouwen 2006b:60). Her har Nouwen sett en ny dimensjon ved at det å komme *hjem*. Det nye er skjedd i hans bevissthet.

2) Den eldste hjemmeværende sønnen.

Nå vil analysen handle om sønnen som ble hjemme hos sin far.

"Både maleriet og liknelsen viser at den vanskeligste omvendelsen er omvendelsen til ham som forble hjemme. ... Han gjorde sin plikt, arbeidet hardt hver dag og oppfylte alle sine forpliktelser, men han ble stadig mer ulykkelig og ufri." (Nouwen 2006b:70).

Det er i denne fortellingen vi finner spenningen i forhold til Henri Nouwens eget liv. Det er denne sønnen som Nouwen føler seg mest i slektskap med. Men dette må han bli gjort oppmerksom på av en venn, han så det ikke selv. Når dette først er tatt fram i lyset føler Nouwen at svært mye stemmer. Nouwens tilhengere og venner hadde sett at han slett ikke befant seg i et kosmos hvor helheten rådet, men at livet og sjelen hans var plaget av kaoskrefter. Dette til tross for vellykketheten: intellektuell karriere, strålende lærer, elsket forfatter, prest og sjelesørger. Det blir riktigere å si: nettopp derfor. Alle hans krefter hadde gått med til å bygge opp under disse aktivitetene. Det var denne evneprofilen som fikk utvikle seg til stadig nye høyder.

Rembrandts bilde oppsummerer "den enorme kampen, og de viktige valgene som denne kampen krever". (Nouwen 2006b:65). Den eldste sønnen står der stolt og høyreist og "kan velge for eller imot kjærligheten han blir tilbudt". (Nouwen 2006b:65).

Fortellingen om den eldste sønnen, slik den er gjengitt både av Lukas og Rembrandt, åpner bevisstheten hos Nouwen. Han ser seg selv og sin egen situasjon.

Han var en som hadde gjort alle de riktige tingene og fulgt lydighetens vei i forhold til alle de planene som farsfigurene i livet hans hadde lagt for ham, lærere, åndelige veiledere, biskoper og paver. Nouwen hadde levd et liv som han ofte var stolt av, han hadde vært lydig og pliktoppfyllende, men det følte ofte som en tung byrde. "Her har jeg tjent deg i alle år, og aldri har jeg gjort imot det du sa; men meg har du ikke gitt så mye som et kje så jeg kunne holde fest sammen med vennene mine)." (Luk 15) Her ser vi, at lydighet og plikt har blitt en byrde, og at tjenesten er blitt slaveri for både Nouwen og den hjemmeværende sønnen.

Nouwen ser seg selv i den eldste sønnens bortkommenhet. Hans synes det må være enklere å vende om fra et vilt liv enn å få bukt med et kaldt sinn og bitterhet. Dette viste seg å være en sterk kraft og et hinder i Nouwens sinn på *veien hjem*. Dette er en fattigdom i hans indre. Han

forstår ikke hvordan han skal bli kvitt bitterheten. "Hvordan kan jeg vende hjem når jeg er fortapt i bitterhet, når jeg er fanget i sjalusi, når jeg er fengslet i lydighet og plikt som en slave?" (Nouwen 2006b:77).

Det blir klart for Nouwen at han må slippe taket i den forestillingen at han kan klare dette med egen hjelp. Det har han prøvd før og endt opp i en dyp personlig krise. Dette er igjen *illusjonen*, som vi må kvitte oss med. Jesu ord til Nikodemus hjalp ham videre: "Undre dere ikke over at jeg sa at dere må fødes på ny." (Joh. 3, 7) "Jeg kan bare helbredes ovenfra, fra stedet der Gud strekker seg ned mot meg." (Nouwen 2006b:78).

Gud elsker begge sønnene sine. I liknelsen "går faren ut til den eldste sønnen akkurat som han gjorde til den yngste. Han trygler ham om å komme inn og sier: Min sønn! *Du er alltid hos meg, og alt mitt er ditt.* Det er disse ordene jeg må rette oppmerksomheten mot og la trenge inn i mitt indre. Gud kaller meg *min sønn*" (Nouwen 2006b:82).

For å kunne motta Guds kjærlighet har Nouwen innsett at han må gi slipp på de kreftene i sitt indre som stopper ham på veien *hjem*. "Jeg må gi slipp på all sammenlikning, all rivalisering og konkurranse og overgi meg til Faderens kjærlighet." (Nouwen 2006b:83).

Nouwen skildrer den eldste sønnens og sin egen situasjon utenfor Guds lys slik: "Jeg kjenner smerten i denne vanskelige situasjonen. Alt mister sin spontanitet. Alt blir mistenkelig, beregnende og fylt av antakelser. Tilliten er borte. Hvert eneste lille trekk krever et mottrekk. Hver eneste lille bemerkning blir analysert. Den minste gest må evalueres. Dette er det sykelige ved mørket." (Nouwen 2006b:84). Slik beskriver han sin ufrihet. Slik har han det som bortkommen eldste sønn. Dette er det store hinder for å komme *hjem*. Han innser at friheten kan han ikke selv bevirke, den må gis ham. Liknelsen om den bortkomne sønnen forteller om en Gud som oppsøker sine bortkomne og gjør alt for å bringe dem *hjem*. Nouwen forteller så om en konkret hendelse i livet som førte ham hjemover: Han ble livstruende skadet i en påkjørsel. Da forsto han plutselig at han ikke var "fri til å dø så lenge han holdt fast ved bebreidelsen over ikke å ha blitt elsket nok av sin far". (Nouwen 2006b:85). Hans gamle far kom helt fra Holland for å se til sønnen på sykehuset i Canada. Tiden var inne til å slippe tak i gamle løgner om å være mindre elsket enn de yngre brødrene. For første gang fortalte han faren sin at han var glad i ham. Han takket også for farens kjærlighet til ham. I ettertid ser Nouwen dette som en sann *hjemkomst*. Nouwen håper at denne personlige erfaringen av *hjemkomsten* til den eldste sønnen i ham kan gi håp til mennesker som er fanget i bitterhet som skyldes deres trang til å behage andre. "Tillit og takknemlighet er den livsholdningen som den eldste sønnen må leve etter for å bli omvendt." (...) Tillit er den dype,

indre overbevisningen om at Faderen vil at jeg skal komme hjem." (Nouwen 2006b:85). Jesus sier: "Alt det dere ber om i bønnene deres – tro at dere har fått det, og dere skal få det." (Mark 11, 24) Dette er den radikale tillit. "Takknemlighet som livsholdning er et klart forsøk på å erkjenne at alt jeg er, og alt jeg har fått, har jeg fått som en kjærlighetsgave, en gave som skal feires med glede" (Nouwen 2006b:87). Dette er å gi slipp på illusjonen av at vi ikke trenger Gud, at vi kan klare oss på egen hånd. Som i boken *Å søke en helhet* er Nouwen fortsatt opptatt av hvor viktig det er å slippe taket i illusjonen og vende seg til Gud i tillit og takknemlighet, det er for ham avgjørende steg på veien hjem. Jesu ord: "Tro meg når jeg sier at jeg er i Faderen og Faderen i meg" (Joh. 14, 11). "Det å tro på Jesus er å tro at han har utgått fra Faderen, og at Faderens kjærlighet blir vist gjennom Jesus." (Nouwen 2006b:89). "Jesus er Guds måte å gjøre det umulige mulig på – å la lyset overvinne mørket" (Nouwen 2006b:90). Derfor er det håp om hjemkomst for oss alle. Den radikale tilliten til Gud og til mennesker er et vanskelig område for Nouwen. Selv ble han så fasinert av noen trapeskunstnere han så. Han tolket deres sprang som et bilde på åndelig tillit. Det handlet om å ha uforbeholden tillit til den som tok i mot. Det eksisterer et fotografi av Nouwen hengende etter armene i et trapes, til tross for sikkerhetsnett og sikkerhetssele våget han ikke spranget for å bli grepet taket i (Ford 1999:foto Ron van den Bosch). Bildet er talende for Nouwens situasjon som det er det for mange andre mennesker.

Det har vært bevisstgjørende for Nouwen å se seg selv i rollen som den eldste og hjemmeværende sønnen. Han forsto hvor bortkommen det går an å være midt oppe i et liv som ytre sett virket solid. Nettopp prektigheten og mistanken om at han allikevel ikke er den foretrukne er til hinder for en hjemkomst i tillit.

3) Maleriets farsskikkelse

Henri Nouwens beretning om møtet med Rembrandts maleri fortsetter, men nå med et eget blikk på skikkelsen som fremstiller faren.

Hittil har Nouwens tanker og reaksjoner på den yngste og den eldste sønnen i maleriet blitt kommentert. Begge med utgangspunkt i problemstillingen:

Hvilket innhold har hjemkomstmotivet? Er det en utvikling i Henri Nouwens vei mot målet hjemkomst både menneskelig og åndelig?

Nå vil fokus være på hva Nouwen opplever og tenker i møtet med faderskikkelsen i maleriet.

Denne gjennomgangen vil også aktualisere viktige sider av Nouwens teologi.

Teksteksemplene vil gi et bilde av teologien, men i tillegg til det som kommer frem her, vil et

eget kapittel ta for seg Nouwens teologi mer utførlig. For å la Nouwen komme til ordet om sitt møte med maleriets far, vil teksteksemplene også berøre den religionspsykologien som ligger i "bunnen" hos Nouwen og er en viktig del av hans forståelseshorisont. Dette temaet vil bli drøftet i et eget kapittel under "Drøfting".

Nouwen sier selv at "da jeg så hvordan Rembrandt fremstilte faren, fikk jeg en helt ny indre forståelse av ømhet, nåde, tilgivelse". (Nouwen 2006b: 92).

"Det som gir Rembrandts portrett av faren en slik uimotståelig kraft, er at det mest guddommelige er fanget opp i det mest menneskelige." (Nouwen 2006b: 92).

"Faren ønsker bare at de skal vite at kjærligheten de (sønnene) har lett etter på alle de gale måtene, har vært, er og alltid vil være der for dem. Faren ønsker å si, mer med hendene enn med munnen: "Du er min Sønn, den elskede. I deg har jeg behag." (Nouwen 2006b: 96).

Disse bibelordene er av avgjørende betydning for Nouwens opplevelse av egenverd.

a) Hendene

Nouwens tolkning av hendene i Rembrandts maleri er både teologisk og religionspsykologisk interessant. "I hendene blir nåden menneskeligjort. I dem er tilgivelse, forsoning og helbredelse samlet. " (Nouwen 2006: 96) Nouwen legger merke til at hendene er helt ulike.

"Farens venstre hånd som hviler på sønnens skulder, er sterk og muskuløs. Jeg kan se et visst trykk, spesielt fra tommelen. Det ser ut til at hånden ikke bare berører, men også til en viss grad holder sønnen. Selv om det er noe ømt over måten farens venstre hånd berører sønnen på, er det ikke uten et fast grep. " (Nouwen 2006b:98).

"Men så annerledes farens høyre hånd er! Denne hånden verken holder eller griper. Det er en forfinet, myk og veldig øm hånd. ... Den ønsker å klappe, stryke, hjelpe og trøste. Det er en mors hånd. " (Nouwen 2006b: 99)

"Han er i sannhet Gud, der både mann og kvinne, far og mor er like mye tilstede. Den ømme, kjærlige høyre hånden synes å gjenspeile ordene til profeten Jesaja: "Kan en kvinne glemme sitt diende barn og ikke ha ømhet for sønnen hun fødte? Og selv om en mor kan glemme, så vil jeg aldri glemme deg. Jeg har tegnet deg i mine hender." (Jes 49, 15-16).

Nouwen sier også: "Her er den Gud jeg ønsker å tro på: en Far som fra skapelsens begynnelse, har stått med armene rakt ut i nådefull velsignelse. Han har aldri tvunget seg på noen, men alltid ventet" (Nouwen 2006b: 95).

Tilbake til Rembrandts maleri av farens hender: Nouwen har, fra første stund han så plakaten av nevnte maleri, følt en dragning mot hendene, uten helt å forstå hvorfor. Gradvis har forståelsen blitt klarere for ham. Hendene representerer både *opphavet* og *hjemkomsten*. "De har holdt meg helt fra unnfangelsen av, de tok i mot meg ved fødselen, de holdt meg inntil min mors bryst, matet meg og varmet meg. De har beskyttet meg i farer og trøstet meg i sorg. De har vinket farvel og alltid ønsket meg velkommen tilbake. De hendene er Guds hender. De er også hendene til mine foreldre, lærere, venner, sjelesørgere og alle dem som Gud har gitt meg for å minne meg om hvor trygt jeg blir holdt. " (Nouwen 2006b: 96)

Med andre ord vil dette si at han selv hele tiden har hatt et "hjem" og slett ikke vært så "hjemløs", som han hadde en tendens til å føle.

Videre skriver Nouwen: "jeg ser ikke bare faren som trykker sønnen til seg, men også moren som kjærtegner barnet, omgir ham med varmen fra sin kropp og holder ham mot livet han sprang ut fra. Dermed blir den fortapte sønnens hjemkomst hjemkomsten til Guds liv – hjemkomsten til tilværelsens opprinnelse. Dette reflekterer også Jesu formaning til Nikodemus om å bli født på ny" (Nouwen 2006b: 100).

Det er en kjent sak at gudsbildet formes ut fra de første erfaringene med tilknytning til signifikante andre. Som oftest har foreldrene her en avgjørende betydning. Slik er det også med Henri Nouwen. Det virker som om moren har bidratt med det gudsbildet Nouwen har drømt om og lengtet etter, ja det gudsbildet han har villet formidle med sine bøker om kristen spiritualitet. Han sier det selv slik: "Jeg er overbevist om at mange av mine følelsesmessige problemer ville forsvinne som dugg for solen hvis jeg kunne la Guds moderlige, ikke-sammenliknende kjærighet gjennomsyre mitt hjerte" (Nouwen 2006b: 103).

Dette er noe som har gått opp for Henri Nouwen og noe han har virkelig forstått nå så sent i livet. Mens dette har vært lengselen, men ikke realiteten i hans tilnærming til Gud. Har han hele tiden strevet for å bli god nok, for å bli elsk-verdig for Gud. På samme måte som han har følt seg uverdigg i forholdet til sin biologiske far, aldri riktig god nok og heller ikke så godtatt som sine brødre, her kommer tanken om en sammenliknende kjærighet. Endelig forsto han mer av sin egen psykologi og også av hvem Gud var og er.

Den eldste sønnen hos Lukas konkluderer med at han, ifølge Nouwen, "er mindre elsket enn den yngste sønnen. Farens hjerte er imidlertid ikke delt inn i "mer" og "mindre". Farens frie og spontane reaksjon på den yngste sønnens hjemkomst innebærer ingen sammenlikning med den eldste sønnen. Tvert i mot, han har et brennende ønske om at den eldste sønnen skal ta del i gleden (Nouwen 2006b: 102).

"Min sønn! Du er alltid hos meg, og alt mitt er ditt." Luk 15 31

"Når jeg lar dette synke i meg, ser jeg hvordan historien om faren og de bortkomne sønnene så sterkt bekrefter at det ikke var jeg som valgte Gud, men Gud som først valgte meg. Dette er det store mysteriet i troen vår." (Nouwen 2006b:105)

"Spørsmålet er ikke: "Hvordan skal jeg finne Gud?", men "Hvordan skal jeg la meg bli funnet av Gud?" (Nouwen 2006b: 105).

Gud er en kjærlig gud som driver oppsøkende virksomhet. Gud strekker armene ut i glede over å finne den bortkomne. "Jeg begynner å ane hvor radikalt annerledes min åndelige reise vil se ut når jeg ikke lenger tenker på Gud som en som skjuler seg for meg ..., men i stedet tenker på Ham som en som leter etter meg, mens det er jeg som skjuler meg. Når jeg ser med Guds øyne på mitt bortkomne jeg og oppdager Guds glede ved min hjemkomst, blir livet mitt mindre smertefullt og mer tillitsfullt."

Som før nevnt kan Nouwen skifte perspektiv ved å bruke Rembrandts bilde som et vindu han kan se både inn og ut av. Ved å se inn i "vinduet" skuer han Gud og Guds rike, men ved å se ut "med Guds øyne", ser han sitt bortkomne jeg. Dette er en bevegelse som forteller om vekst i den forstand at perspektivet bevisstgjør.

Hindring nummer én for denne måten å se ut av "vinduet" på, er for Nouwen hans eget selvbilde.

"Her ligger kjernen i min åndelige kamp: kampen mot selvforakten, min dårlige selvfølelse, mitt lave selvbilde" (Nouwen 2006b: 106).

Menneskesynet lider under denne livsholdningen. "Jeg så lenge på det å ha dårlig selvfølelse som en form for dyd. Jeg var så ofte blitt advart mot stolthet og selvgodhet at jeg anså det som bra å nedvurdere seg selv."

Med en slik holdning er det rimelig å tro at tilliten til andre, til fremmede, også lider av å bli nedvurdert. "Elsk din neste som deg selv." Det kan se heller trist ut med selvforakt som utgangspunkt.

Henri Nouwen hungrer etter kjærlighet på alle plan, dette er også avgjørende for hans teologi, hans forkynnelse og hans forfatterskap.

"Liknelsen om den bortkomne sønnen er en historie om en kjærlyghet som eksisterte før det ble mulig å forkaste den, og som fremdeles vil være der etter at den er forkastet. Det er den første og evigvarende kjærlygheten til en Gud som er både far og mor for oss. Det er kilden til all sann, menneskelig kjærlyghet, selv den mest begrensede. Hele Jesu liv og forkynnelse hadde bare ett mål: å vise Guds uuttømmelige, grenseløse moderlige og faderlige kjærlyghet og å vise oss hvordan vi kan la den kjærlygheten styre hver lille del av vårt daglige liv" (Nouwen 2006b: 108).

Det var dette siste, "hvordan vi kan la kjærlygheten styre hver lille del av vårt daglige liv", som var programmet for Nouwens kristne spiritualitet og som han ønsket å formidle til andre.

"Liksom Faderen har elsket meg, har jeg elsket dere. Bli i min kjærlyghet! Hvis dere holder mine bud, blir dere i min kjærlyghet. Dette har jeg sagt dere, for at dere kan eie min glede, og deres glede kan være fullkommen." (Joh 15, 9-11) Nouwens situasjon er vanskelig i forhold til gleden, fordi han forteller at "det er svært få øyeblikk i livet jeg ikke er fristet til sorgfullhet, melankoli, kynisme, mørke tanker og bølger av depresjon" (Nouwen 2006b: 117). Dette er et alvorlig hinder for å ta del i gleden og kjenne på den indre friheten som han får som Guds barn.

Nouwen sier: "det har kostet meg mye åndelig arbeid å få den eldste sønnen, i tillegg til den yngste sønnen, i meg til å vende om og ta imot Faderens kjærlyge hjemkomst. Faktum er at jeg ennå på mange måter er på vei hjem" (Nouwen 2006b: 118).

Mens Nouwen fortalte sine venner om hvordan Rembrandts bilde virket på ham, tok det hele en, for ham, uventet vending. Den ene vennen mente overraskende nok at Nouwen ikke var den yngste sønnen, men heller den eldste. Men på Daybreak fikk han høre at han måtte innse at hans kall var å bli som faren. Dette ble for Nouwen den overraskende konklusjonen på alle hans tanker omkring Rembrandts maleri *Den fortapte sønns hjemkomst*. Nouwens erkjennelse er rett og slett denne: "Vær barmhjertig, slik deres Far er barmhjertig" (Luk 6, 36).

"Faren ble lenge "den andre", den som skulle ta imot meg, tilgi meg, gi meg et hjem, gi meg fred og glede " (Nouwen 2006b: 119).

Dette så Nouwen for seg som alle sine lengsles mål. Dette var målet for den åndelige reisen, slik Nouwen hadde greid å forestille seg hjemkomsten hos Gud. Så skjer det uventede at i

samtaler ved Daybreak går det fram at det de forventer av ham er at han blir som faren. Det er det menneskene der trenger, en far som kan ta kjærlig i mot dem og tilgi, noen som kan elske dem betingelsesløst.

En annen hindring for Nouwens åndelige reise er frykten for Guds makt. Paralyserende frykt for Gud er en tragedie fordi da slippes ikke Guds barmhjertige kjærlighet til hos mennesket. Siste delen av Nouwens åndelige reise er å "fri seg for frykten for Faren og bli ham lik. Det er å daglig leve ut hans guddommelige barmhjertighet". (Nouwen 2006b: 120)

"Enhver bror eller søster må legge barndommen bak seg og bli en far og mor for andre. Dette er å fullføre den åndelige reisen. Strekke ut mine hender i velsignelse og motta mine barn med stor barmhjertighet. Dette er det endelige målet for et åndelig liv" (Nouwen 2006b: 123).

Men hva innebærer det for Nouwen å ha nådd dette målet? Det innebærer at han må ha Gud som forbilde for all menneskelig atferd:

"Hvis Gud ønsker syndere velkommen hjem, bør i alle fall de som setter sin lit til Gud, gjøre det samme. Den Gud som Jesus forkynner, og i hvis navn han gjør sine gjerninger, er barmhjertighetens Gud, den Gud som er et eksempel og er forbilde for all menneskelig oppførsel (...) å bli som vår himmelske Far er ikke bare et viktig aspekt ved Jesu lære, det er selve kjernen i budskapet" (Nouwen 2006b: 124).

Nouwen ser tre veier til et barmhjertig farskap. Den første er *sorg*.

b) Sorg

I farens ansikt i Rembrandts maleri, ser Nouwen at faren er preget av stor sorg. Det er en far som har ventet og sørget i lang, lang tid over sønnen han har mistet.

Nouwen ser hvor villfarne Guds barn er og kan ikke annet enn å rope ut i sorg:

"Se, min sjel, på hvordan mennesker prøver å påføre hverandre mest mulig smerte" (Nouwen 2006b: 128)

For Nouwen er sorg en livsholdning. Grunnen til den dype sorgen er at den guddommelige kjærligheten er så grenseløs.

Den andre veien til et barmhjertig farskap, er *tilgivelse*.

c) Tilgivelse

For Nouwen er disse ordene fra Lukas viktige hva angår tilgivelse: "Jesus sa til disiplene: Ja, om han forgår seg mot deg sju ganger på samme dag og sju ganger kommer til deg og sier: Jeg angrrer, så tilgi ham." (Luk 17,4)

Nouwen ønsker nemlig å understreke at det er gjennom konstant tilgivelse at vi kan bli som Faderen. For å få dette til, er den virkelige livsholdningen til tilgivelse å *overse*: "Overse mitt behov for takknemlighet og komplementar (..) overse den delen av hjertet som føler seg såret og misforstått." (Nouwen 2006b: 129)

d) Generøsitet

Den tredje veien til å bli som Faderen, er *generøsitet*. Ved å lese liknelsen om "Den bortkomne sønn", erfarer Nouwen at faren ikke bare gir sønnen det han ber om når han skal reise, men at han også overøser ham med gaver når han kommer hjem. Og til den eldste sønnen sier han: "Alt mitt er ditt".

Nouwen selv i rollen som far må elske den som er såret på livets vei med en kjærighet som verken ber om eller forventer noe igjen.

Nouwen opplever at det følger en fryktelig ensomhet i dette åndelige farskapet: "Ingen makt, ingen suksess, ingen popularitet, ingen enkel tilfredsstillelse" (Nouwen 2006b: 137).

Dette var ingredienser i Nouwens liv som det var en kamp å gi avkall på.

Hans rastløshet, hans lengsel etter å finne ro, kommer til uttrykk i disse vakre ordene: "De dypeste ønskene i mitt rastløse hjerte ... å strekke ut mine slitne armer og hvile mine hender i velsignelse på skuldrene til barna som er kommet hjem". (Nouwen 2006b: 133).

Innholdet i Nouwens to bøker: "Å søke en helhet" og "Den bortkomne sønn vender hjem" møter hverandre i en syntese i ovennevnte sitat.

Rembrandts maleri *Den fortapte sønn* og Nouwens bok *Den bortkomne sønn vender hjem* er et eksempel på at et spesielt møte har funnet sted. Begge beveget av evangelieteksten Luk. 15, 11-32. De deler lengselen mot den endelige hjemkomst med harmoni og helhet. Det er grunn til å tro, at selv med ca. 200 års avstand i tid har de begge to en intens eksistensiell interpretasjon av saken, som er Guds betingelsesløse, barmhjertige kjærighet. Forskjellene ligger i den enkeltes personlige historie, i den enkeltes forståelse som danner en teologi ut i fra levd liv.

Redegjørelsen og analysen av Nouwens to bøker: *Å søke en helhet* og *Den bortkomne sønn vender hjem* er avsluttet her, begge med utgangspunkt i problemstillingen: *Hvilket innhold har hjemkomstmotivet? Er det en utvikling både menneskelig og åndelig i Henri Nouwens vei mot målet hjemkomst?*

Før jeg går videre føler jeg et behov for å trekke ut og omtale tre viktige problemområder som er helt sentrale i Nouwens åndelige liv. Det dette handler om er Nouwens forhold til det *hellige*, til *teologien* og til *homofilien*. Alt for å belyse problemstillingen.

E: Om det hellige

Menneskene som traff Nouwen og som fikk høre hans taler, ble grepet på ulikt vis, men det forandret dem og fordypet deres opplevelse av det hellige. Men hva er så det hellige?

En definisjon av det hellige kan være slik:

"Et møte med noe som overgår ens fatteevne, hvor en etterlates målløs og undrende foran et "noe" som savner ord, en sitrende fornemmelse av å nærme seg det utilnærmelige" (Dahl 2008: 13).

Spor av det hellige er for kristendommen som for andre religioner, stadig avgjørende for å forankre de abstrakte læresystemene i levende erfaring (Dahl 2008: 13).

Kontakten mellom teologien og erfaringen var Nouwens måte å forholde seg til kristen spiritualitet på.

Eksempler på levende erfaring var ofte de hverdagslige ting, det kunne være morgenstellet sammen med Adam og hans tause takknemlighet, det var den daglige nattverden, musikk og bildende kunst og et sterkt menneskelig møte. Fra vårt eksempelmateriale kan også nevnes Rembrandts maleri og møtet med vennen Nathan Ball.

"En erfaring av noe mer og annet i våre ellers fortrolige omgivelser. Erfaringen bærer i seg en mer eller mindre klar religiøs valør og frembringer bestemte typer respons hos menneskene" (Dahl 2008: 13).

Det hellige er et sammensatt fenomen som gir en egen forståelseshorisont. Innenfor, blant annet, denne forståelseshorisonten lever Nouwen sitt åndelige liv. "Nettopp i det hverdagslige er selve åpenheten for det hellige" (Dahl 2008: 59).

Heraklit uttalte faktisk noe liknende ved bakerovnen: "Også her, nemlig, er guden tilstede. "

Espen Dahl refererer i ovennevnte bok til Longinos retoriske stadium. Han uttaler seg om det storslagne og det sublime slik:

"Noe overveldende bryter inn, noe med en rystende eller på andre måter bevegende kraft. Det storslagne overtaler oss ikke når vi hører på – det river oss ut av oss selv. Det vidunderlige har en sjokkvirkning(...) Som oftest kan vi selv velge hva vi vil tro på, men det storslagne kommer med ubetvingende kraft og styrke og gjør seg til Herre over alle som lytter til det.(...) Men det sublime "det opphøyde" kommer som et lyn, og slynges det ut til rett tid, flerrer det alt og viser oss i ett nu taleren i hans fulle kraft" (Dahl 2008: 120).

Dette kan være et eksempel på det som skjedde i møtet mellom Henri Nouwen og Rembrandts maleri, det var et hellig møte hvor taleren, for Nouwen, var den barmhjertige Gud.

F: Teologi

Det er behov for et eget kapittel om Nouwens teologi. Det er selvfølgelig ikke meningen å gi en dekkende redegjørelse for hele hans teologiske tenkning, men trekke frem noen av de elementer som er aktuelle for denne fremstillingen. Hva legger han særlig til grunn for sin teologi og sin kristne spiritualitet? Kjærligheten! Det er kjærligheten som er den kristne troens sentrum. Dette var også Henri Nouwens utgangspunkt for å formidle sin kristne spiritualitet. Kilden som er brukt her er Jeanrond(2009).

Det dobbelte kjærlighetsbudet som vi finner i Jesu forkynnelse både i Matteus-, Markus- og i Lukasevangeliet har etset seg fast i kristen tro og praksis.

Du skal elske Herren, din Gud, med hele ditt hjerte og hele din sjel og av all forstand.

Dette er det største og første budet. Men det andre er like stort: Du skal elske din neste som deg selv (Matt 22, 37-39)

Dette var mønstret da han skrev boken: *Å søke en helhet* (2006a). Det samme kjærlighetsbegrep går også igjen i boken *Den bortkomne sønn vender hjem* (2006b).

Både i kristen og jødisk praksis hører menneskets kjærlighet til Gud nært sammen med hennes kjærlighet til medmennesket, til seg selv og til skaperverket. Slik er også Nouwens kjærlighetsbegrep og de ulike aspektene kan ikke holdes helt fra hverandre.

Guds kjærlighetsbud går ut på å utvikle kjærlige relasjoner til personer, til fellesskap, til fremmede/andre, til Gud som radikalt annerledes, til Guds uutgrunnelige skapelsesprosjekt og til det andre mennesket som jeg selv vil bli.

Det er viktig at en ser på kjærlighetsbegrepet i Bibelen for å få øye på noen ulikheter. Shema Israel bygger på Sinai-pakten: 5. Mos 6, 4-6, her handler kjærligheten til Gud mindre om nærhet enn om å lyde Guds bud.

For Nouwens tilnærming handler det om nærhet og lengselen etter en hjemkomst hos den barmhjertige Gud som tar i mot sine barn med tilgivende kjærlighet.

Det er også verd å være klar over at det har foregått en rasjonalisering av alle de hebraiske ord som uttrykker de ulike nyanser for kjærlighet. Det skjedde først gjennom oversettelsen av den hebraiske bibel til gresk 200 år f.Kr. Dette har fortsatt via videre bibeloversettelser.

Tilbake står vi med ett begrep, kjærlighet. Forestillinger om en religiøs kjærlighet som også omfattet en erotisk dimensjon har blitt redusert til ett perspektiv der all religiøs tale om kjærlighet skal holdes fritt for eros.(Jeanrond2009:44f)

Dette er en meget forenklet fremstilling av en mulig årsakssammenheng når det gjelder tap av nyanser vedrørende det bibelske kjærlighetsbegrep. Men alle kristne måter å se på kjærligheten på er et resultat av en kompleks og mangetydig utvikling. Det er mulig å undersøke potensialet i kristne former og uttrykk for kjærlighet. Nouwen var interessert i å søke tilbake til den kristne bevegelsens første tid. Nouwens opptatthet av den kjærlige og barmhjertige Gud som med tilgivelse tar i mot sine sårede og bortkomne barn er én av utallige bidrag til den kristne kjærlighetstanke og en tenkning som er helt sentral i den kristne tro og blant annet fundert på liknelsen om den bortkomne sønn hos Luk. 15, 11-32.

Nouwen grunner sin kjærlighetsteologi på Johannesevangeliet og Johannesbrevene.

"Vi elsker fordi han elsket oss først." (1. Joh 4, 19)

"Den som elsker Gud, må også elske sin bror." (1. Joh 4, 21)

"Gud er kjærlighet, og den som blir i kjærligheten, blir i Gud og Gud i ham." (1. Joh 4, 16)

Den johanneiske tenkningen om kjærligheten henger sammen med troen på at Gud sendte sin sønn til verden.

"Som Far har elsket meg, har jeg elsket dere. Bli i min kjærlichkeit! Hvis dere holder mine bud, blir dere i min kjærlichkeit, slik jeg har holdt min Fars bud og blir i hans kjærlichkeit. Og dette er mitt bud: Dere skal elske hverandre som jeg har elsket dere." (Joh. 15, 9-10 og 12)

Noe som er viktig for forståelsen av kjærlichkeit er at hele mennesket elsker Gud. I Bibelen er det ikke skille mellom erotikk og fromhet. Mennesket i sin helhet lengter etter Guds nærvær.

Salme 42, 2-3: "Som hjorten lengter etter bekker med vann, lengter min sjel etter deg, min Gud. Min sjel tørster etter Gud, etter den levende Gud. Når skal jeg få komme fram for Guds ansikt? "

Ennå mer konkret er bildene i Høysangen 1, 2-4: "Å om han vil kysse meg med kyss av sin munn! Din kjærlichkeit er bedre enn vin. Duften av oljene dine er deilig, navnet ditt øses ut som olje. Derfor liker jentene deg. Ta meg med! La oss løpe! Kongen har ført meg inn i sine rom. La oss juble og glede oss over deg, la oss prise den kjærlichkeit høyere enn vin. Med rette liker de deg."

Høysangen er skrevet i et kjærlichetslyrisk billedspråk, den er en vakker hymne til livet. Teologen Werner G. Jeanrond kommenterer høysangen slik: "Teksten er en påminnelse om at menneskets seksualitet og erotiske lengsel bør ha sin plass i en teologi der kjærlichkeit sees som et guddommelig – menneskelig relasjonsnettverk" (Jeanrond 2009: 56).

Dette er tanker som også Nouwen har vært opptatt av. Som homofil har han kjempet for verdighet og respekt for den han er som Guds skapning.

Chris Glaser, en tidligere student av Nouwen, uttalte dette om hans forfatterskap om Jesus: "If you read his writings about Jesus, they are a lover's conversation with Jesus, which is typical of a lot of Christian mysticism (Ford 1999: 206).

Denne iaktakelsen svarer til tanken rundt ikonet han fikk malt av Robert Lenz og som ble kalt "Christus der Bräutigam", som er nevnt i kapittelet om homoseksualiteten.

Nouwens teologi var Kristus-sentrert. *Inkarnasjonen* var betingelsen og utgangspunktet for hans spiritualitet og hans teologi. Han så kirken som Guds kropp på jorden. Medlemmene gjorde Guds kjærlichkeit, rettferdighet og fred synlig i verden ved å følge Jesu lære. (Ford 1999:193).

"As a Catholic priest, whose mind and heart had been transformed by Vatican II, Nouwen was ecumenical in word and sacrament, reaching out to the modern world, across and within all denominations and faith tradition." (Ford 1999:193).

Hans bønneliv var helt spesielt, fortalte de som kjente ham. Det var et mystisk bønneliv hvor han sank ned i Guds tilstedeværelse, i Guds kjærlighets nærvær. For Nouwen handlet bønn om å skape et rom hvor Gud kan forvandle mennesket. Bønn handlet om menneskelig forvandling, ikke om Guds-overtalelse. For tro er å lytte, mente Nouwen. Nettopp dette aspektet ved bønningen bekrefter Nouwen-biografen La Noue: "For Nouwen, prayer was the "most basic movement of the spiritual life". Prayer is not one of the many things that Christians do, but "the basic receptive attitude out of which all life can receive new vitality" (La Noue: 68).

Med andre ord, bønningen er for Nouwen en helt avgjørende bevegelse mot hjemkomsten hos Gud. Nouwen vil understreke at troen og bønningen er mer affektiv enn effektiv. Dette aspektet er viktig for å vise at det som virkelig betyr noe er relasjonen og ikke resultatet. Bønn er å være avhengig av Gud, ikke bare bruke Gud der vi selv oppdager at vi kommer til kort. Vi må innse, mener Nouwen, at vi egentlig ikke kan gjøre noe i det hele tatt, men at Gud kan gjøre alt gjennom oss" (La Noue 2001: 68).

Henri Nouwen var mer kunstner enn vitenskapelig teolog, hevder Wunibald Müller (2002). De som inspirerte hans åndelige tenkning, liv og følelser var kunstnere. Han fordypet seg i kunstbøker særlig om Van Gogh og Rembrandt.

Wunibald Müller forteller om en samtale med Nouwen hvor han betonte at han var ingen vitenskapsmann. Han hadde aldri avsluttet sin doktorgrad, men ble til tross for det professor ved Yale og Harvard. Dette viste seg også å være problematisk, han passet ikke helt inn i universitetenes setting. Han provoserte på denne måten teologiske kollegaer med sin holdning til teologi som vitenskap. Denne var rett og slett for ensidig for Nouwen, som nettopp poengterte den opprinnelige betydningen av teologi, nemlig "Vereinigung mit Gott im Gebet" (Müller 2002: 86 og 87).

Henri Nouwen var inspirert av den østlige ortodokse kirke, av ørkenfedrenes skrifter, av de tidlige munkene på Sinaifjellet. Han sa han hadde lært mer fra denne tradisjonen enn av noen vestlig åndelig forfatter.

Han husket alltid at en ortodoks prest en gang sa til ham at problemet med den vestlige kristendommen var at teologien ikke var fremkommet "på knærne". Slik lærte han at en sann teolog var en person i bønn.

I Ukraina leste han boken *The Way of the Pilgrim*, som gjorde dypt inntrykk på ham, særlig historien om bonden som vandret rundt og ikke sa annet enn bønnen "Lord Jesus Christ, have mercy on me". Denne bønnen sviktet aldri Nouwen, selv i de mørkeste stunder hjalp bønnen ham med å holde kontakten med Jesus" (Ford 1999: 21).

G: Homoseksualiteten

Det er god grund til å anta at mye av Nouwens energi og kraft kom fra en omformet seksualitet. Hans spiritualitet var holistisk og angikk derfor hele mennesket og hentet sine erfaringer fra det det alminnelige daglige livet. Med andre ord måtte han også takle den delen av sitt totale erfaringsliv. Nouwen skrev ikke gjerne om sin egen seksualitet fordi han var redd det kunne ta fokus fra det han ville formidle til menneskene, nemlig sin kristne spiritualitet om hvordan en kan leve et kristent åndelig liv. Av denne grunn er kildene til denne redegjørelsen mest hentet fra andre som har skrevet om ham.

Godt å være i San Francisco "da sich hier Homosexualität nicht im Untergrund abspielt, sondern sichtbar ist" (Müller 2002: 27). La dette sitatet være innledningen til redegjørelsen for homofilien nedenfor.

Nouwen skrev i begynnelsen av 70-årene en åpen og medfølende artikkel om homoseksualitet. Artikkelen tok opp problemene med å skjule sin legning. Han skrev om at følelsene berører, som hos heteroseksuelle, selve kjernen i menneskets indre liv. Målet må være å leve åpent og ærlig, mente Nouwen, men da må vedkommende innrømme og anerkjenne situasjonen og forstå at den hører til sentrum i ens eget liv.

Kristen moral forlanger ikke at en skal skjule og lyve om sine følelser, men at en skal omgås dem på en ansvarlig måte. Mennesker blir først moralsk der det er i stand til å se seg selv slik det egentlig er og derfra treffe sine beslutninger. (Müller 2002: 30)

Henri Nouwens måte å takle sin legning på, var å omgjøre sine homoseksuelle følelser til en dypere konsentrasjon om det kontemplative åndelige liv.

For å få hjelp til å mestre dette, ga han ikonmaler Robert Lenz i oppdrag å male et ikon som kunne hjelpe ham å vie disse følelsene og lengslene til Kristus. Motivet kalte han "Christus der Bräutigam". Ikonet ble en metafor for den kampen han førte og kallet han ønsket å leve opp til. Interessant er det at han kunne snakke om katolske presters kamp for å gjennomføre sitt sølibatære liv med stor empati, men fant det uriktig at de levde i et seksuelt forhold.

Henri Nouwen ønsket ikke å gå offentlig ut med at han var homofil. Begrunnelsen var at dette kunne ta fokuset fra det åndelige budskapet han ønsket å formidle, et budskap som taler til alle kristne mennesker.

De som sto ham nærmest visste om hans legning, også ved Daybreak var dette helt åpent. Men det var ingen som hadde noen negativ holdning til ham av den grunn. Så var det heller ingen skandaler knyttet til Henri Nouwens liv og levnet.

Nouwens forkynnelse og Nouwens bøker viser et menneske med mye følelser og lidenskap. Han var karismatisk og intim og formidlet sine lengsler etter fellesskap, med mennesker og med Gud. Målet for hans kristne spiritualitet var *hjemkomst*, som før nevnt. Han lengtet etter et sted han kunne kalle sitt hjem og han lengtet etter et menneske som kunne være sammen med ham og kunne være der for ham igjennom alle dagene som utgjør livet.

Samtidig var hele tiden lengselen etter å bli mottatt av en barmhjertig, kjærlig Gud der, en Gud som kunne ta ham i mot i en hjemkomst i betingelsesløs kjærlig omfavelse.

Det er neppe feil å hevde at mye av intensiteten i hans væremåte og budskap fikk kraft fra en omformet seksualitet. Samtidig vil det være for snevert å påstå at all hans lengsel var seksualitet. Nei, i hovedsak lengtet han etter mellommenneskelig varme, ømhet og omsorg. Hans legning hadde gjort ham ensom og lengtende etter nærhet og berøring i det hele tatt.

Det var nokså sent i livet at Nouwen begynte å interessere seg for med legemet og dets spirituelle betydning:

"Der Körper ist nicht einfach nur Körper, er ist ein Ausdruck des Geistes der menschlichen Person, und das wirkliche spirituelle Leben ist ein eingefleischtes Leben. Das ist es, warum ich an die Inkarnation glaube. Es gibt kein göttliches Leben außerhalb des Körpers, da Gott

die Entscheidung traf, sich selbst in einen Körper zu kleiden, Leib zu werden." (Müller 2002: 35).

Nouwen levde det meste av sin tid med et vanskelig forhold til sin egen kropp. Wunibald Müller mener at Nouwen kunne ikke ha noe kjærlig forhold til kroppen ettersom han aldri tok hensyn til helsen sin, men til tider arbeidet så hardt at han ble tom for krefter, kroppen sa stopp og han var hele tiden utmattet. I slike perioder var han nesten ikke ut av sengen. Som før nevnt, så endte Nouwens helse i et sjelelig sammenbrudd.

Det som utløste denne krisen var slutten på vennskapet med Nathan Ball. I ham hadde Nouwen funnet det mennesket og det forholdet han drømte om. Hos ham følte han nærhet, omsorg, forståelse, ja et hjem, hos Nathan var han *hjemme*. Men dette forholdet utfordret også hans homofili på en ny måte. Dette var et nivå som Nathan ikke kunne følge ham på, selv følte han det ikke slik. Forholdet ble vanskelig, Nouwen ble ubalansert og krevende. Det endte med at Nathan Ball måtte trekke seg tilbake, ut av forholdet, noe som brakte Nouwen helt ut av fatning. Han havnet i en slags nødsituasjon hvor han kom i kontakt med en smerte som alltid hadde vært der, men som nå slo ut med full kraft. Gamle fortrenge problemer dukket opp igjen og skapte angst og fortvilelse (Müller 2002: 101).

Den hjelpen han fikk til å komme ut av dette mørke på, var tilpasset Nouwens nød og forteller mer enn noe annet hva han savnet mest og dermed trengte mest av, nemlig kroppslig omsorg og menneskelig berøring på en ikke-seksuell måte.

Dette er nevnt tidligere, men her beskrives den forløsende terapien ganske kort en gang til. Et venne-ektepar, som begge var terapeuter, var hos Nouwen daglig og holdt rundt ham som om han var et lite barn. Slik fikk han grått og skreket ut sin smerte i deres armer. Han fikk, uten selv å måtte yte noe, uendelig mye omsorg og ømhet. Dette var helbredende for ham (Müller 2002: 101).

Nouwen kom ut av mørket og så i etterkant sine lidelser som en vei mot *hjemkomst hos Gud*. Gjennom smerten åpnet han seg for Gud og kunne lettere motta Guds barmhjertige kjærlighet. Gjennom egen smerte kunne han også lettere nå inn til andre mennesker med trøst og vise dem Guds kjærlighet.

IV Drøftingsdelen

A: Teologien

Tilbake til teologien. For ikke å skape forvirring gjør jeg nå oppmerksom på at avhandlingen nå går inn i en drøftingsfase og i den forbindelse vil jeg se på Nouwens ståsted ut i fra tre ulike perspektiver, hvorav det ene er Nouwen sett opp mot Anders Nygrens teologi om Eros og Agape. Igjen vil jeg nevne at dette ikke er en utfyllende fremstilling av noen av teologene, men et lite mulig perspektiv. Hovedkilden vil her være Jeanrond(2009).

Jeg synes det kunne være bevisstgjørende å se Nouwens teologi opp mot en hovedtanke hos Anders Nygren: *Den kristne Kärlekstanken gjennom tiderna* (1930-36). Dette var 1900-tallets mest innflytelsesrike teologiske verk.

Lundateologene, som de ble kalt fordi de alle tre holdt til ved Lund universitet i Sverige, var Gustav Aulén, Ragnar Bring og Anders Nygren. De drev alle med motivforskning og forskningsområdet var bærende tanker i reformasjonens teologi.

Anders Nygren skrev om den kristne kjærlighetstanken og presenterte den med skillet mellom Eros og Agape. Nygren uttaler om menneskets kjærlighet at den er egosentrisk, full av begjær og strevet etter ved egen kraft å nå Gud, dette er Eros. Agape derimot har sitt utspring i Gud, men krever mottagelighet og passivitet. Agape retter seg mot hvert menneske og skaper verdi i mennesker. Agape er Guds vei til menneskeheten (Jeanrond 2009: 26). Felles for Nygren og Nouwen er at Guds kjærlighet er en gave gitt oss i Kristus. I troen mottar den kristne Guds kjærlighet, og i kjærlighet gir han den videre til nesten.

Så langt er det ikke vanskelig å se det som stemmer overens mellom Nygren og Nouwen. Vanskeligere blir det når vi ser på Nygrens eros-begrep. Eros er for Nygren prinsipielt selvkjærlighet, mens agape utelukker alle former for selvkjærlighet. Her ender tenkningen i en kontrast til Nouwens forståelse av selvkjærlighet. Nouwen kan elske sin neste *som seg selv* fordi Gud har elsket ham først. Som Guds skapning, ikke bare kan, men skal han elske seg selv, med alle sine mangler og sin homofile legning, fordi Gud har elsket ham først. Selvkjærlighet er en dyd, fordi Gud har skapt Nouwen og alle mennesker.

Hos Nygren betraktes selvkjærligheten som agapes fremste fiende (Jeanrond 2009: 127). Ifølge Anders Nygren skiller Guds kjærlighet seg fra alt av menneskelig kjærlighet fordi Guds kjærlighet kommer ovenfra. Mennesket er ikke subjekt, bare Gud er subjekt, mennesket er et verktøy. Den kristne er satt midt mellom Gud og nesten.

Bibelen sier "elsk din neste som deg selv". Nygren mener reformasjonens teologi har funnet ut at selvkjærligheten må avvises. Katolikken Nouwen oppfordrer til selvkjærlighet som forutsetning for å elske andre. Alle Guds skapninger er elsket først av Gud. Synden, ifølge Nouwen, er selvforakten og selvhatet. Det er destruktive krefter som hindrer Guds kjærlighet å slippe til. Synden i denne forstand hindrer Gud i å finne mennesket. Dette var en synd som Nouwen selv kjempet med et helt liv. Tidlig i livet mente han ut i fra sin egen oppdragelse at selvforakt var en dyd. Stadig gjennom livet fikk han "nedturer" som gikk ut på at han mistet sin egen godhet av syne og satt igjen med bare selvforakt. Derfra kjempet han seg frem til tillit til Gud og tillit til eget verd som Guds skapning.

En teologi som den Anders Nygren forfektet er jeg redd vil ha som følge at Henri Nouwen måtte gi opp sitt åndelige prosjekt. Nouwens kjærlighetslengsel både til mennesker og til Gud ville blitt sett på som eros-lengsel, følgelig egosentrisk. Hans homofile legning ville avskrives som syndig begjær og kroppslig kjærlighet som selvkjærlighet og mindreverd og direkte stridende mot den kjærligheten som Gud har gitt. Nygren fremstilte for sine lesere en radikal dikotomi (Jeanrond 2009: 131).

Nouwen ville være den første til å innrømme at han selv kjemper med krefter som egosentrisme, begjær og den illusjon at han ved egen kraft kan klare livet uten Gud. Men å kalle dette en form for kjærlighet, vil jeg si er feil bruk av begrepet. Derimot er dette trekk ved menneskenaturen og hører til antropologien. Kjærligheten er gitt oss, den kommer fra Gud. Den gir mennesket lengsel etter å bli elsket både av andre og av Gud. Kjærligheten vil vi også gjerne utøve overfor våre medmennesker, oss selv og Gud. Kjærligheten som kraft ønsker å gi den videre, det er kjærlighetens natur. Best ser vi dette hos Paulus i 1. Kor. 13, 4-13. Dette er den ultimate beskrivelse av hva kjærlighet er. Er den egosentrisk, ja, så er det ikke kjærlighet. Da er det egosentrisme - mennesket innkrøkt i seg selv!

Vi har nå sett at Nygren og Nouwen har to svært ulike perspektiver å nærme seg kjærligheten på, nemlig uforenligheten mellom den menneskelige og den kristne form for kjærlighet. Det

første perspektivet nærmer seg kjærligheten ut fra en opplevelse av synd, skyld og fordømmelse. Det andre perspektivet" løfter fram det gode i Guds skapelse og i menneskets potensiale til videre utvikling og relasjon", understreker Jeanrond (2009: 132).

Nouwen står for det sistnevnte perspektivet. Hans kristne spiritualitet går nettopp ut på å holde det menneskelige og det åndelige sammen. "Å søke en helhet" er nettopp det Nouwens spiritualitet sikter i mot. Det er igjennom denne praksis at Nouwen befinner seg på veien hjemover. Hjemkomsten er å finne underveis langs livets vei, og målet er hjemme hos Gud.

B: Nouwens møte med Rembrandts fremstilling av faren sett i et religionspsykologisk perspektiv.

Hovedkilden til det religionspsykologiske perspektivet er hentet fra Geels Antoon och Owe Wikström.

Det som Nouwen har uttalt om hendene til faren i Rembrandts maleri er mettet både med teologi og religionspsykologi. Så underlig er det ikke, tatt i betraktning at den som beundrer bildet både er teolog og psykolog.

Hendene som holder, varmen fra morens kropp, dette er bilder som forteller om den aller første tilknytning i Nouwens eget liv. Her møtte han omsorg, varme, trygghet for aller første gang i sitt jorde-liv. Her fikk han med seg "basic trust". Den første tillit til omgivelsene ble grunnlagt gjennom morens ømhet for lille Henri. Det er grunn til å tro at det var morens nærhet som betydde mest for hans aller første tilknytning. Faren var mer distansert og kontakten og nærheten mellom far og sønn var for Nouwen selv et sårt punkt gjennom det meste av livet. Moren var varm og nær, kontakten med henne var tett så lenge hun levde.

Når Freud diskuterte religionens psykologiske årsaker går han utelukkende ut fra forholdet far-sønn. Det er derfor fristende å tenke tanken at i den grad Nouwen var plaget av frykt for en streng og dømmende Gud, så var årsaken hans strenge krevende far. Nouwens livslange kamp mot selvforakt og selvhat er også noe man spør seg skyldes forholdet til signifikante andre under oppveksten.

En annen årsak til nedvurderingen av sitt eget selv kan også være hans homofile legning. Fra han var seks år forsto han at han var homofil. Dette var i en tid med generelt avvisende

holdninger til homofile. Kanskje har homofilien vært en medvirkende årsak til at han allerede som barn visste han ville bli prest. Det er mulig at det å bli katolsk prest og leve i sølibat, var en måte å omgå homofiliproblemet på. Mot denne årsaksforklaringen peker imidlertid beundringen for onkel Anton, som var prest, og et stort forbilde for Henri i barneårene.

La oss vende tilbake til Rembrandts maleri og farens hender som også viser seg å være morens.

Nouwen skriver: "Jeg ser ikke bare faren som trykker sønnen til seg, men også moren som kjærtegner barnet, omgir ham med varmen fra sin kropp og holder ham mot livet han sprang ut fra. Dermed blir den fortapte sønnens hjemkomst hjemkomsten til Guds liv, hjemkomsten til tilværelsens opprinnelse. Dette reflekterer også Jesu formaning til Nikodemus om å bli født på ny", avslutter Nouwen (2006: 100).

Når jeg leser Nouwen og lever meg inn i hans opplevelse av Rembrandts maleri, så virker det nesten overtydelig at han ser det han ser og får akkurat den forståelsen ut av maleriet som han skildrer, nettopp fordi hans forforståelse er preget av hans innsikt i religionspsykologien.

Fra Melanie Klein (1882-1960) har han kunnskaper om morens sentrale rolle i barnets utvikling. Ikke minst har Erik H. Erikson i den senere psykoanalysen snakket om tilliten "basic trust" som barnet fikk i sin første levetid gjennom morens ansikt og morens øyne. Her ble grunnlaget lagt for tillit og grunnleggende mistro. Dette er et møte ansikt mot ansikt:

"Den känslökvaliteten som barnet erfar i förhållande till moderen har Erikson beskrivit som helad närvaro. I det vuxna livet känns den igjen i den religiösa upplevelsen av en osynlig närvaro " (Geels og Wikström 2006: 149).

Ifølge Erikson er det tre faktorer som er viktige i utviklingen av mennesket gudsrelasjon. Denne utviklingen henger sammen med barnets relasjon til moren: Først handler det om følelses kvaliteten på forholdet til moren. Den andre faktoren er barnets tidligste opplevelse av tosidig gjenkjennelse i relasjonen til moren, mens den tredje er barnets opplevelse av å bli overgitt av moren. Løsrivelsen fra moren kan bli vanskelig og kan etterlate "en kronisk tilstand av vemod og sorg", hevder Erikson, noe som igjen kan føre til en "universell lengsel tilbake til mors favn" (Geels og Wikström 2006: 149).

Klart ser vi dette poeng illustrert der Nouwen sitter hos sin døende mor og gjør seg disse tankene, som han skriver In Memoriam:

"She was looking at me with the same eyes with which she had so often looked at me – when I went to the seminary, when I became a priest, when I left to live in the States: eyes expressing a love that could never be separated from pain. Maybe that was what had always touched me most deeply – her eyes, in which love and sadness were never completely separated. (...) How often had I looked into that lovely face, which expressed so beautifully that love causes pain! (...)" "Always there was a smile and a tear, joy and sadness. From the moment of my birth when her tears merged with smiles, it has always been that way" (Ford 1999: 87-88).

Jeg ser det slik at Nouwens beskrivelse av relasjonen mor- sønn, passer forbløffende med Eriksons teorier om morens betydning i dannelsen av menneskets gudsbilde: "Det voksne menneske søker å gjenskape og gjenoppleve opplevelsen av morens barmhjertige ansikt i fellesskapet med Gud. På denne måten fanger religionen opp de opplevelsene som moren representerer for barnet." (Geels og Wikstrøm 2006:150). Erikson sier så fint at mennesket bevarer hele livet en tendens til å se opp, opp mot minnet av det barmhjertige, aksepterende ansiktet som lyser over mennesket. Dette blir som en allusjon til *velsignelsen*:

Herren velsigne deg og bevare deg

Herren la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig

Herren løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred.

Nouwen sier selv: "Jeg er overbevist om at mange av mine følelsesmessige problemer ville forsvinne som dugg for solen hvis jeg kunne la Guds moderlige, ikke-sammenliknende kjærighet gjennomsyre mitt hjerte." (Nouwen 2006:100)

Denne uttalelsen røper at Nouwen har gått igjennom mesteparten av sitt liv med bildet av farens strenge og sammenliknende kjærighet foran seg som modell for Guds kjærighet. Dette har vært et hinder for å kunne få øye på den himmelske fars barmhjertige kjærighet. Men lengselen etter det barmhjertige ansiktet har alltid vært der siden det ble preget inn i hans minne fra hans første dag i morens armer.

C: Rembrandts maleri, Nouwen, Picasso

Kanskje overskriften høres underlig ut? Jeg synes ikke det. La meg derfor belyse forutsetningene for valget av overskrift.

Kilden jeg støtter meg til her er Andersen: Norsk litteraturhistorie.

Nouwens tanke om å betrakte Rembrandts maleri som et vindu hvor han kunne skifte perspektiv ved å skifte utkikkspunkt, var en klok tanke. Han kunne se inn i sitt endelige hjem, hjemme hos Gud. Han kunne se ut på sitt eget liv i fortid og nåtid fra Guds synsvinkel, så å si. Men hva oppdaget han da?

Han så en mann som kjempet mot selvdestruktive krefter i form av dårlig selvfølelse og liten selvrespekt. Henri Nouwen kunne både tale og skrive om sin kristne spiritualitet. Han visste godt hvordan dette burde inngå i alle deler av det levde livet, men han klarte ikke å leve opp til dette. Det var til tider stor diskrepans mellom liv og lære. Han manglet tillit til kjærligheten, enten det dreide seg om å bli elsket av Gud eller mennesker. Aristoteles har sagt noe om at den som mangler kjærlighet er avhengig av beundring, slik var det med Nouwen. Han sammenliknet seg alltid med andre og ønsket å være den foretrukne.

Nouwen ble født mellom 1. og 2. Verdenskrig, en tid med dype orienteringskriser. Det var tiden hvor Freud og psykoanalysen gjorde seg gjeldende i forhold til oppfatningen av menneskets *jeg*. Jeget ble ikke sett på som noe enhetlig med en entydig vilje lenger, men var sammensatt og kompleks, drevet av drifter og krefter som mennesket selv ikke har kontroll over og ei heller innsikt i. Menneskets intensjoner kunne dessuten være styrt av underbevissthetens vilje.

Freud forandret subjektbegrepet og skrev "Das Ich und das Es" i 1923.

Einstein hadde i 1919 revolusjonert materiebegreper med sin relativitetsteori i 1905. Begge disse to var grunnsteiner i virkelighetsforståelsen.

Eksistensfilosofien var også der med sin subjektoppfatning, nemlig at subjektet ikke har noen personlighetskjerne som finnes forut for eksistensen. Dette var samtidig tiden hvor verdssystemene hadde spilt fallitt etter skuffelsen over 1. verdenskrigs grusomheter.

Da Henri Nouwen var bare 7 år, brøt 2. verdenskrig ut. I mai 1940 bombet tyskerne Rotterdam for å tvinge nederlenderne til å overgi seg.

Nouwen kan huske at foreldrene gråt. Det lykkes dem imidlertid å beskytte barna mot naziterror. Likevel så de jødiske venner og naboer bli sendt til konsentrasjonsleirene (Ford 1999: 86).

Det rimelig å anta at Nouwen hadde blitt dypt preget av at jødiske venner og naboer ble deportert til konsentrasjonsleirer. Jeg kan ikke unngå å tenke på vår egen lyriker Gunvor Hofmo og hennes dikt: *Det er ingen hverdag mer* fra 1946:

Det er ingen
hverdag mer

Gud, hvis du ennå ser:
det er ingen hverdag mer.

Det er bare stumme skrik,
det er bare sorte lik

som henger i røde trær!
Hør hvor stille det er.

Vi vender oss for å gå hjem
men alltid møter vi dem.

Alt vi fornemmer en dag
er de dreptes åndedrag!

(Hofmo, Gunvor: *Jeg vil hjem til menneskene*, 1946)

Diktet ble skrevet som en reaksjon på at hennes beste venninne, som var jøde, ble sendt i konsentrasjonsleir og døde der. Gunvor Hofmos livsfølelse belyser på mange måter Nouwens livsopplevelse. For ham er livsverdiene forbundet med lidelsen, rett og slett fordi de kan føre over i lengselen mot "et annet liv" hvor religionen kan tilby en løsning.

Nouwen vokser opp og lever sitt liv i det 20. århundre. I etterkrigsårene ble uroen holdt vedlike i den kalde krigen mellom USA og Sovjetunionen. Det førte til en verden med uro,

frykt for atomkrig og uten gjemmesteder, noe som ga menneskene en følelse av hjemløshet. Til tross for fred og gjenreisning var eksistensen okkupert av angst. Mennesket lengter etter et hjem å føle seg trygg i, men den kalde krigen kan ikke innfri en slik trygghet.

Da har vi sett på noen av de premissene som lå innbakt i det 20. århundrets vestlige verden, en verden som Nouwen var en deltaker i. La meg for ordens skyld vende tilbake til kapittelets overskrift der jeg stilte spørsmålet: Hvorfor denne sammenstilling av Rembrandt, Nouwen og Picasso? Jo, for å anskueliggjøre de kreftene som var på ferde i Nouwens liv parallelt med hans søken etter helhet og harmoni.

Picasso kom med sitt første kubistiske bilde *Les Femmes d'Alger (O. J. R.)* i 1907. Med dette innledes det som i kunsten kalles sentralperspektivets oppløsning. Sentralperspektivet innebærer et sentralt fokuseringspunkt som bildet er komponert rundt og som blikket trekkes mot. Prinsippet går ut på at bildet er organisert med det betraktende subjekt som sentrum, slik er det menneskeblikket som garanterer for virkelighetens sammenheng og struktur (Andersen2001:210). I Rembrandts maleri er nettopp denne komposisjonen til stede, faren og den yngste sønnen på podiet i et mystisk lys som får blikket til å roe seg akkurat på de to. Her er hjemkomsten, her er ro, her er fred. Anger og tilgivelse, endelig hjemme! Dette er bildets sentrale perspektiv. Slik hadde kunstnerne komponert sine kunstverk helt fra 1400-tallet.

Så kom bruddet. Dette skyldtes at sammenhengen i menneskets livsverden ikke lenger var så entydig. Picassos nevnte maleri, var det enkeltbildet som på den mest radikale måte bryter med sentralperspektivets organisering av rommet. Det er en ny anskuelsesmodell for betraktning av virkeligheten, en modell der det ene perspektivet ikke utelukker det andre. Flere perspektiver eksisterer side ved side. Denne måten å tenke om tilværelsen på, er relevant i behandlingen av Nouwen, mener jeg. På samme måte som Picassos berømte bilde kan virke lite harmonisk i og med sentralperspektivets oppløsning, virker også Nouwens liv lite harmonisk. Han er splittet mellom den han faktisk makter å være i relasjon til seg selv, til andre og til Gud og den han ønsker å være. Det han ønsker skal være hans egen praktiske kristne spiritualitet formidler han til mennesker til etterfølgelse, mens han i sitt hjerte vet at han selv kommer til kort.

Han har et uklart bilde av sin egen identitet, han sliter mye med spørsmål om hvem han er, hvor er det meningen han skal være, hva er hans rette kall og i hvilken sammenheng hører han

hjemme? Hjemløshet og kjærlighetslengsel er følelser som følger ham gjennom hele livet. Han søker etter svar, er urolig og forvirret, befinner seg i en orienteringskrise og lengter etter å komme hjem. Nouwen befinner seg i skjæringspunktet mellom Picasso og Rembrandt.

Nouwen jakter på helheten og hans spiritualitet er holistisk, den omfatter alle sider av livet. Likevel er fremmedfølelsen der, angsten også. Orienteringsforsøkene oppleves mislykket. Det han opplever i sine tyngste stunder kan kanskje kalles virkelighetsklaustrofobi. Han søker etter friheten, den endelige frihet som Guds elskede sønn. I motsetning til det postmoderne mennesket som fryder seg over mangel på helhet og gleder seg over forskjeller og forvirring, så kan ikke Nouwen det. Han blir utslitt av uro og forvirring. Det er dette Nouwen lever midt oppi. Likevel prøver han på tross av forutsetningene å fokusere mot sentralperspektivet og helheten i sitt åndelige liv. Det er lett forståelig at Nouwen nettopp ble tiltrukket av Rembrandts maleri. Her fant han den roen, helheten, kjærligheten og barmhjertigheten som han søkte og lengtet etter. Roen i bildet ga en følelse av evighet. Nouwen var stadig i bevegelse. På en måte kan jeg si at bevegelsene i livet hans svingte mellom Rembrandt, Picasso og tilbake til Rembrandt igjen.

V Avslutning

Til slutt er jeg ved veis ende på min reise med Henri Nouwen. Den lange veien har gjort noe med ham og den har gjort noe med meg.

Hva kan jeg nå si om Nouwens åndelige og menneskelige utvikling? Dette er et humant prosjekt, og derfor kan jeg ikke trekke noen skråsikre konklusjoner, men likevel anta at jeg ser en viss endring i hans åndelig liv først og fremst. Møtet med Rembrandts bilde gjorde et uutslettelig inntrykk. Boken *Den bortkomne sønn vender hjem* er i seg selv et vitne om at maleriet satte i gang en prosess i Nouwen som forandret ham. Jeg ser en mann som forstår mer av sitt kall og som har fått en fornyet opplevelse av Guds betingelsesløse kjærlighet. Hjemkomsten til Gud tok den uventede mening for Nouwen at han selv måtte bli like barmhjertig som Gud, bli Gud lik. Dette ble den ultimate utgang på hans hjemlengsel. Menneskelig utvikling er jeg litt mer tilbakeholden med å stole på. Riktignok har han fått mye innsikt i sine egne svakheter underveis, men om han likevel vil endre seg, er tvilsomt. Der er en endring i hans måte å formidle sin spiritualitet på i de to bøkene som her er behandlet. Møtet med Rembrandts maleri og alle årene som har gått i mellom de to utgivelsene har

myket ham opp, slik at han gir enda mer av seg selv. Egentlig synes jeg at kapitelet om *Rembrandt, Nouwen og Picasso* fikk frem Nouwens livssituasjon på den tydeligste måten. Hva har møtet med Nouwen gjort med meg? Det har også vært en hjemkomst. Jeg har fått en forståelse av kristen spiritualitet som jeg ikke hadde på forhånd. Jeg føler meg beriket og bedre skikket til å være prest og sjelesørger etter å ha fulgt Nouwen på en viktig vei i hans liv.

Litteratur

- Andersen, Per Thomas: *Norsk litteraturhistorie*. Universitetsforlaget 2001.
- Bengtson Jonathan. Gabrielle Earnshaw, editors: *Turning the Wheel, Henri Nouwen and our search for God*. Orbits Books 2007.
- Bibelen, Bibelselskapet 2011.
- Dahl, Espen: *Det hellige. Perspektiver*. Universitetsforlaget 2008.
- Downey, M.: *Understanding Christian Spirituality*, New York 1997.
- Engedal, Leif Gunnar: "Spiritualitet og teologi" i *Ung Teologi 2*, Oslo 2003.
- Ford, Michael: *Wounded Prophet. A Portrait of Henri J.M. Nouwen*. Darton, Longman and Todd Ltd 1999.
- Geels Antoon, Owe Wikström: *Den religiösa människan*, Bokförlaget Natur och Kultur, Stockholm 2006.
- Jeanrond, Werner G.: *Kärlekens teologi*, Verbum Förlag 2009.
- La Noue, Deirdre: *The Spiritual Legacy of Henri Nouwen*, The Continuum International Publishing Group Inc 2001.
- Müller, Wunibald: *Springen das Wagnis von Nähe*, Vier-Türme GmbH Verlag, Münsterschwarzach 2002.
- Nouwen, Henri J.M.: *Den bortkomne sønn vender hjem*. Verbum 2006.
- Nouwen, Henri J.M.: *Håpets såkorn*. St. Olav Forlag, Oslo 1996.
- Nouwen, Henri J.M.: *La min sorg bli vendt til dans*. Luther Forlag, Oslo 2002.
- Nouwen, Henri J.M.: *Å søke en helhet*. Verbum Forlag, 2006.
- Schanning, Espen: „Hans-Georg Gadamer“, i Trond Berg Eriksen (red.): *Vestens tenkere*, Bind 3, Oslo 1993
- Sheldrake, Philip: *The new SCM Dictionary of Christian Spirituality*. 2005
- Wetlesen, Jon:» Samtaler med tekster i lys av Gadamers hermeneutikk» *Norsk Filosofisk tidsskrift* 18 1983.

